

VAASAN AMMATTIKORKEAKOULU
UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Elina Palokangas

**NUORTEN HUUMAUSAINERIKOKSET
POHJANMAAN POLIISILAITOKSEN
ALUEELLA VUOSINA 2013-2020**

Liiketalous
2020

TIIVISTELMÄ

Tekijä	Elina Palokangas
Opinnäytetyön nimi	Nuorten huumausainerikokset Pohjanmaan poliisilaitoksen alueella vuosina 2013-2020
Vuosi	2020
Kieli	suomi
Sivumäärä	70
Ohjaaja	Marika Teirfolk-Naarmala

Opinnäytetyön aiheeksi valikoitui ajankohtainen nuorten huumausainerikollisuus, joka on ollut vuosittain kasvussa ja josta on uutisoitu paljon mediassa. Huumausaineita aloitetaan käyttämään nykyään entistä nuorempana. Tutkimusongelmana on selvittää, millaisia huumausainerikoksia tapahtui Pohjanmaan poliisilaitoksen alueella aikavälillä 2013-8/2020. Tutkimuksen tehtävänä on toimia koostettuna tietolähteenä nuorten huumausainerikollisuudesta eri viranomaisille, alan asiantuntijoille, nuorten vanhemmille ja nuorille.

Tutkimuksessa teoreettisena viitekehyksenä on käytetty lainsäädäntöä, lain esitöitä, julkishallinnon virastojen verkkosivuja ja oikeustieteen kirjallisuutta. Työssä määritellään nuori rikosentekijä ja nuorten yleisesti käytetyt huumausaineet sekä huumausainerikokset rikoslain mukaan. Tutkimustyö on toteutettu lainopillisena kirjoituspöytätyönä. Tutkimuksen tueksi tutkimusaineistona on käytetty Pohjanmaan poliisilaitoksen tilastoja.

Tutkimusten perusteella oli havaittavissa, että Pohjanmaan poliisilaitoksen alueen nuorten yleisin huumausainerikos on huumausaineen käyttörikos. Perusmuotoisten huumausainerikosten määrät ovat nousseet selvästi vuodesta 2018. Huumausainerikoksia tapahtuu eniten alueen maakuntakeskuksissa ja Pietarsaareissa. Tutkimustuloksista voi päätellä, että huumausainerikokset ovat lisääntymässä. Huumausaineen käyttörikokset ja törkeät huumausainerikokset tulevat pysymään suunnilleen samoissa määrissä, mutta perusmuotoiset huumausainerikokset nousevat huomattavasti. Rikosten nousuun vaikuttaa myös tehostunut huumevalvonta. Huumausaineen käyttörikokset pysyvät samalla tasolla tai lähtevät laskuun vuonna 2020, koska rikoksia pystytään ennalta ehkäisemään ja nuorten rikolliseen toimintaan puuttumista on tehostettu.

Avainsanat	Nuoret, nuorisoriikollisuus, huumausainerikokset, rikosprosessi
------------	---

ABSTRACT

Author	Elina Palokangas
Title	Young drug offenses in the Ostrobothnia police department area in 2013-2020
Year	2020
Language	Finnish
Pages	70
Name of Supervisor	Marika Teirfolk-Naarmala

The topic of the thesis is topical drug offences of the youth, which has been increasing every year and there has been a lot of media of the topic. Drugs are now being used at an even younger age. The research problem was to investigate what kind of drug offences has occurred in the area of the Ostrobothnia Police Department in the period 2013-8/2020. The objective of the research is to act as a compiled source of information on drug offences of the young people for various authorities, experts in the field, parents and the young people themselves.

The theoretical framework for the research is legislation, preliminary work on the law, websites of public administration agencies and legal literature. The work defines a young offender and commonly used drugs by the youngsters as well as drug offences according to the Penal Code. The research was carried out as a legal desk research. In support of the research, the statistics of the Ostrobothnia Police Department were used as research data.

Based on the research it was found that the most common drug offence committed by young people in the area of the Ostrobothnia Police Department is a drug use offence. The number of basic form drug offences has increase clearly since the year 2018. Most drug offences occur in provincial centres and in the town of Pietarsaari. The results of the research suggest that drug offences are on the increase. Drug use offences and aggravated drug offences will remain at roughly the same level that they are currently on but basic form drug offences will increase considerably. The increase in crime is influenced by the intensified drug control. Drug use offences will remain on the same level or will start decreasing in the year 2020, as crime can be prevented and intervention in the criminal activities of the young has been increased.

Keywords   Youth, juvenile delinquency, drug offences, criminal procedure

Lyhenneluettelo

EMCDDA	European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction
ETL	Esitutkintalaki
EU	Euroopan unioni
EY	Euroopan yhteisö
GHB	Gamma-Hydroksibutaanihappo
HE	Hallituksen esitys
L	Laki
MDMA	Metyleenidioksimetamfetamiini (ekstaasi)
Mom.	Momentti
PKL	Pakkokeinolaki (806/2011)
RISE	Rikosseuraamuslaitos
RL	Rikoslaki (39/1889)
ROL	Laki oikeudenkäynnistä rikosasioissa (689/1997)
YK	Yhdistyneet kansakunnat

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1	JOHDANTO	8
2	NUORISORIKOLLISUUS	9
	2.1 Nuorisorikollisuus.....	9
	2.2 Nuori rikosentekijä.....	10
3	HUUMEPOLITIIKKA JA HUUMAUSAINERIKOLLISUUS	12
	3.1 Huumepolitiikan strategia.....	13
	3.2 Huumeet yhteiskunnassa.....	14
	3.3 Kansainvälinen ja kansallinen lainsäädäntö.....	14
	3.4 Ehkäisevä työ ja varhainen puuttuminen	16
	3.5 Viranomaisten toiminta.....	18
4	HUUMAUSAINEET JA HUUMAUSAINERIKOKSET	25
	4.1 Yleisimmät huumausaineet nuorten keskuudessa.....	25
	4.2 Huumausaineen käyttörikos.....	28
	4.3 Huumausainerikoksen valmistelu	29
	4.4 Huumausainerikos.....	31
	4.5 Huumausainerikoksen edistäminen	33
	4.6 Törkeä huumausainerikos	33
	4.7 Törkeän huumausainerikoksen edistäminen	35
5	NUOREN RIKOSPROSESSI JA RANGAISTUKSET	37
	5.1 Esitutkinta	37
	5.2 Syyteharkinta	39
	5.2.1 Vähäisyysperuste.....	41
	5.2.2 Nuoruusperuste	42
	5.2.3 Kohtuusperuste.....	42
	5.2.4 Konkurensiperuste.....	43
	5.3 Oikeudenkäynti tuomioistuimessa	43
	5.4 Rangaistuksen määrääminen ja täytäntöönpano	48
	5.4.1 Rangaistuksen määrääminen.....	48
	5.4.2 Rangaistuksen täytäntöönpano.....	51

6	NUORTEN 15-20 -VUOTIAIDEN HUUMAUSAINERIKOKSET	
	POHJANMAAN POLIISILAITOKSEN ALUEELLA 2013-2020.....	55
6.1	Tutkimukset ja analysointi (Pohjanmaan poliisilaitoksen alue)	55
7	JOHDANTOPÄÄTÖKSET	65
	LÄHTEET.....	66

KUVIO- JA TAULUKKOLUETTELO

Kuvio 1. Ankkuriprosessi (Ankkuritoiminta 2020)	17
Kuvio 2. Huumausaineiden vähäinen määrä huumausainerikoksissa (Valtakunnansyyttäjänvirasto 2018).	29
Kuvio 3. Määrät, josta lähtien rikos saa törkeän huumausainerikoksen nimikkeen, jos myös muut edellytykset täyttyvät (Helsingin hovioikeuspiirin laatuhanke 2006).	34
Kuvio 4. Pohjanmaan poliisilaitoksen alueen 15-20-vuotiaiden kaikki huumausainerikokset yhteensä 2013-8/2020 (PolStat 2020).	55
Kuvio 5. Pohjanmaan poliisilaitoksen alueen 15-20-vuotiaiden huumausainerikokset yhteensä tyypeittäin 2013-8/2020 (PolStat 2020).	56
Kuvio 6. Pohjanmaan poliisilaitoksen alueen 15-20-vuotiaiden huumausainerikokset tyypeittäin ja kunnittain 8/2020 asti (PolStat 2020).	57
Kuvio 7. Pohjanmaan poliisilaitoksen alueen 15-20-vuotiaiden huumausainerikokset tyypeittäin ja kunnittain 2019 (PolStat 2020).	58
Kuvio 8. Pohjanmaan poliisilaitoksen alueen 15-20-vuotiaiden huumausainerikokset tyypeittäin ja kunnittain 2018 (PolStat 2020).	59
Kuvio 9. Pohjanmaan poliisilaitoksen alueen 15-20-vuotiaiden huumausainerikokset tyypeittäin ja kunnittain 2017 (PolStat 2018)	60
Kuvio 10. Pohjanmaan poliisilaitoksen alueen 15-20-vuotiaiden huumausainerikokset tyypeittäin ja kunnittain 2016 (PolStat 2018).	61
Kuvio 11. Pohjanmaan poliisilaitoksen alueen 15-20-vuotiaiden huumausainerikokset tyypeittäin ja kunnittain 2015 (PolStat 2018).	62
Kuvio 12. Pohjanmaan poliisilaitoksen alueen 15-20-vuotiaiden huumausainerikokset tyypeittäin ja kunnittain 2014 (PolStat 2018).	63
Kuvio 13. Pohjanmaan poliisilaitoksen alueen 15-20-vuotiaiden huumausainerikokset tyypeittäin ja kunnittain 2013 (PolStat 2018).	64

1 JOHDANTO

Valitsin opinnäytetyön aiheeksi nuorten huumausainerikokset Pohjanmaan poliisilaitoksen alueella. Valitsin tämän aiheen, koska se on ajankohtainen. Aiheesta on käyty paljon keskustelua ja uutisoitu melko laajasti mediassa. Kaupankäynti on yhä näkyvämpää ja käyttäjäkunnassa on hyvinkin nuoria kokeilijoita. Nuorten huumausaineiden käytön on yleisesti koettu lisääntyvän viime vuosien aikana.

Opinnäytetyön tavoitteena on tutkia nuorten huumausainerikosten määriä ja sitä miten eri keinoin huumausainerikoksia voidaan torjua. Lisäksi työssä käydään läpi mitä huumausaineita nuoret yleisimmin käyttävät, mitkä ovat huumausainerikosten erilaiset rikosnimikkeet määritelmineen sekä niiden rangaistukset. Opinnäytetyössä pyritään ottamaan huomioon poikkeuksia nuorten kohdalla asian käsittelyissä verraten mitä täysi-ikäisten asian käsittelyyn. Tästä opinnäytetyöstä voi olla hyötyä eri viranomaisille, alan asiantuntijoille, nuorten vanhemmille ja nuorille.

Työ toteutetaan lainopillisena kirjoituspöytätyönä ja tutkimuksen empiiriosassa käytetään sekundääriaineistona Pohjanmaan poliisin tilastoja.

Tämän opinnäytetyön tutkimusongelmana on pyrkiä selvittämään millaisia huumausainerikoksia tapahtuu Pohjanmaan poliisilaitoksen alueella aikavälillä 2013-2020. Työssä pyritään saamaan vastaukset ongelmaan tutkimuskysymysten avulla. Ensimmäisessä tutkimuskysymyksessä pyritään selvittämään miten nuorten tekemien huumausainerikosten määrät ovat kehittyneet Pohjanmaan poliisilaitoksen alueella tällä kyseisellä aikavälillä. Toisessa tutkimuskysymyksessä pyritään selvittämään millaisia huumausainerikokset ovat olleet. Kolmannessa tutkimuskysymyksessä pyritään selvittämään, millainen on huumausainerikosten määrä Pohjanmaan poliisilaitoksen alueella aikavälillä 2013-2020.

Opinnäytetyössä käytetään sekä kvalitatiivista että kvantitatiivista tutkimusmenetelmää. Työn teoreettisen viitekehyksen muodostaa lainsäädäntö, lain esityöt ja oikeustieteellinen kirjallisuus. Työn empiirisen osuuden materiaalina käytetään Pohjanmaan poliisin tilastotietoja, joiden avulla pyritään löytämään vastauksia tutkimusongelmaan.

2 NUORISORIKOLLISUUS

Seuraavissa kappaleissa määritellään terminä nuorisoriikollisuus ja kerrotaan yleisesti nuoria koskevista rikoksista eri ikäluokittain, millaiset rikokset ovat tyypillisimpiä ikäryhmille ja mikä vaikuttaa rikoksista täysin pidättäytyneiden nuorten motivaatioon. Nuorisoriikollisuuden erityispiirteissä käydään läpi, miten kokonaisrikollisuus voidaan jakaa.

2.1 Nuorisoriikollisuus

Nuorisoriikollisuus tarkoittaa Suomessa 15-20-vuotiaan nuoren toteuttamaa toimintaa, joka on lain mukaan säädetty rangaistavaksi (L31.5.1940/262). Koska kaikki rikokset eivät tule viranomaisten tietoon, voidaan tästä syystä kokonaisrikollisuus jakaa ilmiriikollisuuteen ja piiloriikollisuuteen. Ilmiriikollisuus tarkoittaa tilastoissa näkyviä viranomaisten tietoon tulleita rikoksia. Piiloriikollisuus ei vastaavasti näy tilastoissa, mutta ne täyttävät kuitenkin rikosten tunnusmerkit. Tilastoissa oleviin ilmiriikollisuuden määrien vaihteluun voi vaikuttaa sekä nuorten muuttuva rikoskäyttäytyminen että kontrollin tehon muuttuminen. (Honkatukia & Kivivuori 2006, 17.)

Nuoruus on rikoksille altista aikaa. Ensimmäiset rikokset saatetaan tehdä jo alle 10-vuoden ikäisenä. Tällöin yleisimpiä rikosnimikkeitä on varkaus tai vahingonteko. Myöhemmin alle 15-vuoden ikäisenä kuvioihin tulee ensimmäiset päihdekokeilut, jotka sisältävät nykyään myös ensimmäiset huumausainekoikeilut. Pahoinpitelyrikokset alkavat tavallisesti näkyä 16 ikävuoden aikana ja sen jälkeen. Myöhemmällä iällä saattaa tulla ilmi vakavampia ja törkeämpiä rikoksia, kuten mm. henkeen ja terveyteen kohdistuvat rikokset ja talousrikokset. (oma havainto)

Vastaavasti nuoret joutuvat myös rikoksen uhreiksi. Rikoksen tekijä ja uhri ovat useimmiten saman ikäisiä (Honkatukia & Kivivuori 2006, 26). Koulussa nuori voi olla koulukiusattu ja kokee monenlaista kiusaamista. Perinteiseen kiusaamiseen, kuten nimittelyyn voidaan liittää muitakin tapoja joille löytyy rikosnimike. Tällaisia ovat esimerkiksi varkaus, vahingonteko ja pahoinpitely. Kouluyhteisössä nuoren omaisuutta saatetaan varastaa tai vahingoittaa. Nuori voi joutua myös fyysisen

väkivallan kohteeksi. Pahoinpitelyn tunnusmerkistön voi täyttää myös henkinen väkivalta (L19.12.1889/39). Pahoinpitelyn tekijänä on useimmiten saman ikäinen nuori, mutta myös aikuiset syyllistyvät tähän sekä koulussa että vapaa-ajalla (oma havainto).

Erilaisia tutkimuksia on tehty myös rikoksista täysin pidättäytyneiden nuorien määrästä, joiden osuus olisi tutkimusten mukaan nousussa. Nuorten motivaatiota rikoksiin saattavat vähentää tehostettu valvonta julkisissa tiloissa ja tapahtumissa sekä rikostorjuntaohjelmat ja poliisin tehostunut toiminta. Nuoret käyttävät nykyään enemmän aikaa tietokoneiden parissa, joka voi olla yksi tekijä motivaation vähentymiseen rikoksia kohtaan. (Honkatukia & Kivivuori 2006, 21-22)

2.2 Nuori rikosentekijä

Lainsäädännössä nuorten rangaistusvastuu jaetaan kolmeen ikäkategoriaan: alle 15-vuotiaisiin, 15-17-vuotiaisiin ja 18-20-vuotiaisiin. Ikäryhmän perusteella nuorille määräytyy sekä rikoksen jälkeisen prosessin erityisjärjestelyt että tietynlaiset erityisseuraamukset. (Marttunen 2002, 22)

Rikosoikeudessa alle 15-vuotista rikosentekijää kutsutaan lapseksi. Alle 15-vuotias on vapautettu rangaistusvastuusta, koska hänen katsotaan olevan syyntaakeeton eli vailla ymmärrystä tekoaan kohtaan. Viranomaisen on velvollinen tekemään nuoresta rikoksen teon jälkeen ilmoituksen lastensuojeluun. (Marttunen 2002, 22-23)

Nuorilla rikosentekijöillä on vahingonkorvausvelvollisuus, myös alle 15-vuotiailla (Oikeus 2018). Vahingonkorvausvelvollisuus voidaan liittää huumausainerikokseen siten, että nuori on voinut ollessaan huumausaineen vaikutuksen alaisena, rikkoa toisen osapuolen omaisuutta ja on tällöin vahingonkorvausvelvollinen aiheuttamastaan vahingosta. Mikäli täyden korvauksen määrääminen maksettavaksi on nuorelle olosuhteisiin nähden kohtuutonta, niin voidaan tilanne ratkaista sovittelulla osapuolten kesken (Oikeus 2018). Sovittelussa sovitaan miten nuori voi korjata tai korvata aiheuttamansa vahingot.

Suurin osa erityissäännöksistä koskee 15-17-vuotiaita. YK:n jäsenvaltiot pyrkivät lapsen oikeuksien yleissopimuksen mukaan edistämään lasten oikeuksia muun muassa asettamalla rikosvastuukärajan vähimmäisiän. Suomessa vastuukäraja on 15 vuotta, joten tätä nuorempia ei pääsääntöisesti rangaista rikoksista. Nuoren täytettyä 15 vuotta rangaistusseuraamuksena on mahdollista, mutta se voi olla harkinnanvaraista tapauskohtaisesti. Alle 18-vuotiasta ei kuitenkaan yleensä voida tuomita ehdottomaan rangaistukseen, ellei siihen ole erityisen painavia syitä. Heidät voidaan myös jättää tuomitsematta, mikäli katsotaan, että he ottavat opikseen rangaistuksetta (Oikeus 2018). Tässä ikäluokassa rangaistusvastuu on vähäisempi kuin täysi-ikäisillä. (Marttunen 2002, 22-25)

Rikosoikeudessa 18-20-vuotiaita kutsutaan nuoriksi aikuisiksi. Nuoren täyttäessä 18 vuotta hänestä tulee yhteiskunnassa täysi-ikäinen ja siten myös hänellä on täysimääräinen rikosvastuu, mutta kohtelu oikeudellisesti on kuitenkin lievempää kuin rikosoikeudellisesti täysi-ikäisillä yli 21-vuotiailla aikuisilla. Tapauskohtaisen harkinnan perusteella tietyt 15-17-vuotiaiden erityissäännökset eivät enää päde 18-vuotiaalla. Näitä erityissäännöksiä ovat rangaistusasteikon vähentäminen, nuorisorangaistus ja syyttämättä tai tuomitsematta jättäminen henkilön nuoruuden perusteella. (Marttunen 2002, 26)

3 HUUMEPOLITIikka JA HUUMAUSAINERIKOLLISUUS

Suomessa huumausaineita on liikkunut jo vuosisatoja. Huumeongelmia on havaittu 1920-luvulta lähtien. Ongelmat eivät olleet laajoja, vaan kyse oli yksittäisistä tapauksista. Luvatonta maahantuontia ei tuolloin ollut, joten aineet hankittiin apteekista. Käytössä oli enimmäkseen morfiinia, lisäksi käytettiin heroiinia, oopiumia ja kokaiinia. Käyttäjät olivat monesti terveydenhuollon ammattilaisia, mutta lääkäreiden määräämien hoitojen komplikaatioina kehittyi huumeriippuvuutta. Huumeita käyttivät myös jotkut taiteilijat, niissä oli kyse niin sanotusta yläluokkaisesta morfinismista. Suomi sai huomautuksia kansainväliseltä oopiumikontrollin valvontaelimeltä vuonna 1930 heroiinin runsaasta käytöstä. Sotaaikana heroiinitabletteja käytettiin yskään ja reumaattisiin kipuihin. Käyttö jatkui 1940-luvulle. Heroiinitablettien käyttö väheni, kun olot vakiintuivat ja kontrolli tiukentui. Osa alkoi käyttää morfiinia ja metadonia. Sotaoaloissa käytettiin amfetamiinia, koska se torjui väsymystä. (Partanen 2002, 22)

Ensimmäinen tilastoitu varsinainen huumeaalto oli vuosina 1966-1981. Nuorten kiinnostus huumeisiin väheni 1980-luvun alussa. Järjestäytynyt rikollisuus teki läpimurron 1980-luvun lopussa ja 1990-luvulla kasvoi radikaalisti, jolloin myös nuoret kiinnostuivat uudelleen huumausaineista. Tästä alkoi toinen huumeaalto. 2000-luvulla huumeongelma kattoi koko Suomen. Vuonna 2012 tapahtui muutos, jolloin huume poliisin tutkijaresurssit olivat jo riittämättömät verrattuna ongelmaan. (Ketonen 2015, 10)

Tällä hetkellä muuntohuumeet ovat huumemarkkinoiden haaste. Lainsäädäntöön ei säädetä ajoissa muuntohuumeista, koska uusia aineita tulee koko ajan ilmi lisää. Tärkeissä huumausainerikoksissa ulkomaalaisten osuus on huomattavan suuri. Yleistymään päin ovat kannabiksen kotikasvatus ja lääkkeiden päihdekäyttö. Huumausaineen vaikutuksen alaiset ajot eli huumeratit ovat moninkertaistuneet liikenteessä. Takavarikoidut huumemäärät ovat myös moninkertaistuneet. Pienistä takavarikoista on siirrytty jopa satojen kilojen hasiseriin. Amfetamiinin kohdalla kymmenien kilojen takavarikot ovat yleisiä. Heroiinia ei Suomessa ole tavattu

viime vuosina kovin paljoa, mutta sen tilalle on tullut buprenorfiinivalmiste tunnetummin Subutex®. (Ketonen 2015, 10)

EMCDDA:n mukaan vuoden 2020 keväällä COVID-19- viruksen aiheuttama pandemia toi muutoksia huumausainepolitiikkaan. Huumausaineiden maahan tuonnissa on hyödynnetty valloillaan olevaa tilannetta, kun lainvalvontaviranomaiset on määrätty COVID-19- viruksen ennaltaehkäisyyn tehtäviin. Tilanteesta saatu hyöty ei ole ollut kuitenkaan merkittävää. Huumaavien aineiden verkko- myynnin kiinnostus kasvoi darknet-markkinoiden kautta. Kaupankäynti salatuilla viestintäsovelluksilla lisääntyi aiempaan nähden. Kasvokkain tapahtuva kaupan käynti ja käteisen käyttö maksutapana vähentyi pandemian aikana. Epävakaasta tilanteesta johtuen, keskitason toimittajien ja jakelijoiden keskuudessa väkivalta lisääntyi (EU:n huumevirasto 2020).

Huumepolitiikka voidaan jakaa huume poliittiseen retoriikkaan, formaaliseen eli muodolliseen politiikkaan ja politiikan soveltamiseen. Huumepolitiikan retoriikka tarkoittaa julkisia keskusteluja ja puhetapoja. Formaali politiikka käsittää lainsäädännön, yleiset julkilausumat ja periaatepäätökset, eri kuntien ja hallinnonalojen strategiat ja toimintaohjelmat. Poliitiikan soveltaminen on käytännön ehkäisy-, hoito- ja kontrollitoimintaa. (Tammi 2002, 254)

3.1 Huume politiikan strategia

Huumepolitiikan tavoitteena on ehkäistä huumausaineiden käyttöä ja levittämistä. Taloudelliset, sosiaaliset ja yksilölliset kustannukset ja haitat halutaan mahdollisimman pieniksi. Valtioneuvoston huumausainepolitiikan periaatepäätöksen mukaan sosiaali- ja terveysministeriö perusti vuonna 1999 huumausainepoliittisen koordinaatioryhmän (Sosiaali- ja terveysministeriö 2015). Koordinaatioryhmän toiminnasta on vastuussa sosiaali- ja terveysministeriö. Ryhmässä on mukana yhteistyössä eri ministeriöitä ja näiden hallinnonalojen virastoja sekä laitoksia, kuten sisäasiainministeriö, poliisihallitus, oikeusministeriö, valtakunnansyyttäjävirsto, valtiovarainministeriö, tulli opetus- ja kulttuuriministeriö, opetushallitus, ulkoasiainministeriö, terveyden ja hyvinvoinnin laitos ja lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskus Fimea. Ryhmän tehtävänä on seurata huumausainetilanteen kehitty-

mistä raportoiden säännöllisesti valtioneuvostolle. Ryhmä käsittelee myös huumausainepoliittista lainsäädäntöä, tuoreita tutkimustuloksia ja viranomaistoimien uusien toimenpiteiden aloitteita. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2016; Ketonen, 2015, 12)

3.2 Huumeet yhteiskunnassa

Huumeita liikkuu nuorten keskuudessa muun muassa kouluissa. Nuorimpien käyttäjien joukossa olevat ovat vasta 13- vuotiaita. Ammattikouluissa huumausainekäyttö on yleisempää kuin lukioissa. (Ilkka-Pohjalainen 2014) Huumeet eivät aina välttämättä koulussa näy, mutta välitunneilla koulun alueella tai sen ulkopuolella käytetään koviakin aineita (Turun Sanomat 2018). Huumausainerikoksia kirjataan paljon nuorten juhlimisen yhteydessä, kuten koulun päättäjaisviikonloppuna, yöelämässä ja festareilla (Poliisihallitus 2019; Rautanen, P. 2020). Myynti tapahtuu julkisilla paikoilla, jonne on helppo löytää. Suosittuja paikkoja ovat parkkipaikat, kauppakeskusten edustat, julkisen liikenteen asemat ja paikkakunnan tunnetut maamerkit. Eri myyjillä saattaa olla vakiopaikkoja, jotka sitten muuttuvat myöhemmin myyjien muuttaessa. Myyjät suosivat useimmiten paikkoja, jotka ovat lähellä heidän kotiaan. (Huhta, M. 2020, 4). Muun muassa huumausainerikoksesta kiinnijäämisen jälkeen suoritetaan joissain tapauksissa kotietsintä, jossa poliisille paljastuu silloin tällöin kannabisviljelmä (Kurki-Suonio, O.). Monet nuoret aikuiset kiinnostuivat kotiviljelystä 2010- luvun alussa, jolloin se oli eräänlainen muoti-ilmiö. Viime vuosina on siirrytty enemmissä määrin ammattimaiseen viljelyyn ja vastaavasti pienimuotoinen kotiviljely on vähentynyt. (Seppänen, T. 2018)

3.3 Kansainvälinen ja kansallinen lainsäädäntö

Rikosoikeus on yksi osa oikeusjärjestystä, jossa on säännökset rikoksista ja seuraamuksista. Rikos tapahtuu yleensä yksittäisten ihmisten välillä, mutta säännöksissä on korostettu tekijän ja valtion suhdetta. Rikosoikeus on julkisoikeuden alaa ja lähellä hallinto-oikeutta. Rikosoikeus on aineellista oikeutta, jossa määritellään muodot rangaistavalle käytökselle ja niihin liittyvät seuraamusten sisällöt. Rikossessioikeuteen taas kuuluvat säännökset menettelystä, rangaistuksen edellytyk-

set tutkitaan ja määrätään tulevat seuraamukset. Rikosoikeuden oikeustieteellisen tutkimuksen ala on rikosoikeustiede, jonka ydinalue on rikosoikeusdogmaattinen tutkimus eli rikoslainoppi, joka tulkitsee ja systematisoi rikosoikeudellisia säännöksiä. Oikeusdogmaattinen tutkimus rakentaa ja kehittää oikeudenalan yleisten oppien järjestelmää. (Koskinen 2008, 2-3)

Kriminaalipolitiikka on yhteiskunnallista päätöksentekoa, joka vaikuttaa rikollisuuteen. Ydinalueena kriminaalipolitiikalla on lainsäädännön uudistus rikosoikeudessa. Lähtökohtana on aiheuttaa tuomittavalle tarkoituksellista kärsimystä, tai vähintäänkin kielteinen kokemus. Kriminaalipolitiikan tavoite on rikollisuuden vastustaminen. Rajan rangaistuksien ankaruudelle asettaa oikeudenmukaisuusvaatimukset ja humanisuusnäkökohdat. Kriminaalipolitiikan keskeisiä tehtäviä on myös jakaa rikollisuudesta ja kontrollista johtuvat haitat ja kustannukset oikeudenmukaisesti eri osapuolten kesken. Kustannusten ja haittojen vähentämisen ensisijainen keino kriminaalipolitiikassa on rikosten ennakkotorjunta. Tämä on myös rikosoikeusjärjestelmässä keskeistä. Rikoksia on ehkäistävä myös yhteiskunnallisesti. Yhteiskunta voi ottaa asian huomioon kaupunkisuunnittelussa, jossa estetään rikollisuutta edistävien ympäristöjen muodostumista. Huumerattijuopumuksia voidaan ehkäistä lisäämällä julkista liikennettä. (Koskinen 2008, 4-6)

Suomen lainsäädännössä huumausaineet ja niihin liittyvä toiminta on kriminalisoitu, koska lailla pyritään ensisijaisesti suojelemaan oikeushyvää tai perusoikeutta, jotka ovat henki ja terveys. Huumausaineen käsite määritellään huumausainelain 3§:n mukaan (L30.5.2008/373). Suomen huumausainepolitiikassa kaikkeen luvattomaan huumausainetoimintaan on lähtökohtana täyskielto. Rangaistusuhka on huumaavien aineiden käytön osalta lievä. Oikeudellista huumekontrollia keskitetään tiukentamaan jatkuvasti. Laillisen kaupan kieltäminen on koettu suurimmaksi ongelmaksi huumausainepolitiikassa. Suomen rikoslakiin tehtiin muutos vuonna 1993, jolloin huumausainerikokset säädettiin omaksi luvukseen. Rikoksia säädetään luvussa 50. Huumausaineisiin liittyvien lieveilmiöiden on todettu aiheuttavan sen vuoksi, että huumausaineita ei saa laillisesti. Kriminalisoinnin vuoksi jotkut nuoret voivat kiinnostua huumausaineista ja siihen liittyvästä toiminnasta. Huumausaineen käyttäjät eivät useinkaan hakeudu hoitoon, koska pelkäävät kiinni

jäämistä ja seuraamuksia. Sakotettuina käyttäjät eivät ole myöskään valmiita lähtemään hoitotoimenpiteisiin. (Frände, Matikkala, Tapani, Tolvanen, Viljanen & Wahlberg 2018, 949-951; Koskinen 2008, 149)

Huumausaineiden kauppa on kansainvälistä toimintaa, joten myös sen torjunta on kansainvälistä. Suomi noudattaa omassa lainsäädännössään kansainvälistä YK:n yleissopimusta sekä EU:n puitepäättöksen velvoitteita. YK:n yleissopimuksessa käsitellään huumausaineiden ja psykotrooppisten aineiden laitonta kauppaa ja EU:n puitepäättöksessä kerrotaan laittoman huumekaupan vähimmäissäännöt rikostunnusmerkistöistä ja seuraamuksista. (Frände ym. 2018, 950)

Huumausaineiden oman käytön ja hallussapidon rangaistavuus on koettu haasteelliseksi. Rangaistusuhka on kuitenkin tässä tapauksessa matala. Rikosoikeuden tehtävänä on estää rikoksentehtäjä aiheuttamasta muille vaaraa ja vahinkoa. Suomessa on paternalistisen eli holhoavan kriminaalipolitiikan kielto. Rangaistuksen uhalla henkilöä ei siis voida pakottaa käyttäytymään tavalla, joka ei aiheuttaisi hänelle itselleen vahinkoa. Paternalistisen kriminalisoinnin periaatteesta voidaan poiketa ja taten sallia, jos rangaistusuhka on lievä, vakuuttava näyttö ennalta estävästä tehosta, vakavan vahingon syntymisen riskiä voidaan alentaa rangaistusuhalla. (Frände ym. 2018, 950)

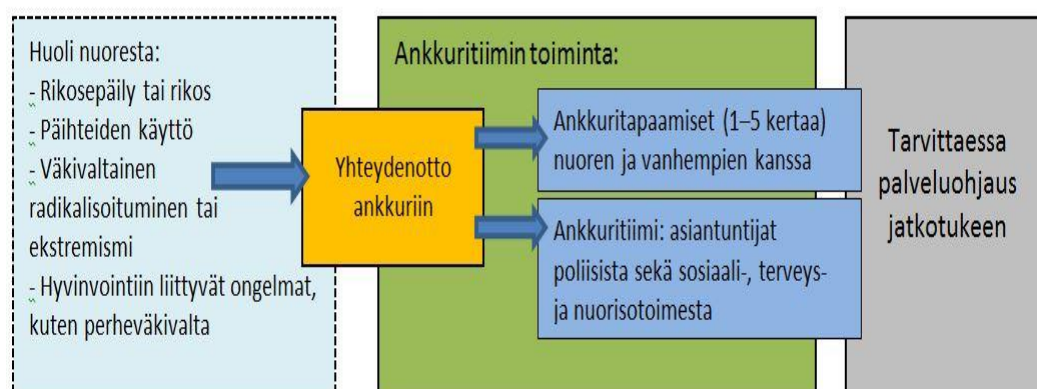
3.4 Ehkäisevä työ ja varhainen puuttuminen

Kriminaalipolitiikan keino rikosten ehkäisemisessä on ensisijaisesti rikosten enakkotorjunta. Rikosoikeusjärjestelmä keskittyy keskeisesti ennalta ehkäisevään vaikutukseen. (Koskinen 2008, 6)

Moniammatillinen ankkuritiimi koostuu asiantuntijoista, joita on poliisista, sosiaali-, terveys- ja nuorisotoimesta. Tapauskotaisesti riippuen kokoonpano saattaa vaihdella. Ankkuritiimin tavoitteena on varhaisessa vaiheessa ennalta ehkäistä alle 18-vuotiaan nuoren rikollista toimintaa ja edistää hyvinvointia. Ankkuriprosessi etenee seuraavasti (ks. kuvio 1): Ankkuritiimi valitsee ohjattavat nuoret toimintaansa. Nuoren ollessa rikoksesta epäilty tai muuten epävakaa elämäntilanteessa, kuten runsas päihteiden käyttö, tulee tällöin kutsu ankkuritapaamiseen. Nuori

voi myös itse ottaa yhteyttä tiimiin. Tapaamiset ovat maksuttomia. Tiimi tapaa noin 1-5 kertaa nuoren ja hänen huoltajansa, jonka jälkeen pystytään ohjaamaan nuori oikean tuen piiriin. Tapaamisessa pyritään kannustavaan ja myönteiseen ilmapiiriin. Tapaamisessa halutaan kuulla erityisesti nuoren näkökulma tapahtuneista asioista, jotka johtivat esimerkiksi rikokseen tai rikoksesta epäilyyn. Huoltajien kuuleminen on myös osa tapaamista. Tapaamisessa päähuomio keskittyy nuoreen, mutta pyritään tukemaan tarvittaessa myös huoltajia. Tapaamisten päätyttyä nuorelle ja hänen huoltajilleen kerrotaan miten ottaa yhteyttä jatkossa, mikäli se on tarpeen. Palveluohjauksessa palveluun varataan nuorelle tapaamisaika ja mikäli katsotaan tarpeen, toteutetaan ohjaus saattaen eli ankkuritiimin ammattilainen on mukana muiden palveluiden ensimmäisellä tapaamiskerralla. (Ankkuritoiminta 2020) ; (Ankkuritoiminnan käsikirja 2019)

Kuvio 1. Ankkuriprosessi (Ankkuritoiminta 2020)

Päihdekasvatuksen tavoitteena on myöhentää päihteiden kokeilun ja -käytön aloituksen ikää. Päihdekasvatuksen viestinnässä on tärkeää olla hyvä keskustelija ja kuuntelija, joka pystyy ottamaan huomioon keskustelukumppaninsa. Vuorovaikutus on tehokkaampi tapa kuin yhdensuuntainen viestintä. Päihdekasvatuksen tulokset voivat olla merkityksellisiäkin, kun se ajoitetaan oikein eli yleensä juuri silloin kun nuoret alkavat kiinnostua päihteistä. Nuorelle on hyvä antaa tilaisuus kertoa omat mielipiteensä, myös eriävät mielipiteet. Laillisista sekä laittomista päihteistä tulee keskustella avoimesti. Pääasia, että viestintä on kannustavaa, positiivista ja valistajan kuuntelutaito on keskeinen osa. Luomalla uhkakuvia ja pelot-

telemalla ei yleensä saada toivottua tulosta. Viestiä kertoessa keskusteluun kannattaa liittää ajankohtaisia ilmiöitä ja puheenaiheita. Viestin väitteiden tulee perustua luotettavaan lähteeseen, kuten tutkimustietoon. Päihdekasvatuksessa voi käyttää myös sosiaalisen vaikuttamisen malleja, joita ovat muun muassa tunnetilojen, kriittisen ajattelun ja itsetunnon vahvistaminen. Nuorten ollessa päihdekasvatuksen kohteena, on hyvä ottaa heidät mukaan päihdekasvatuksen suunnitteluun ja toteutukseen. Nuorten avulla saadaan selville, millainen päihdekasvatus on toimiva ja miten viestinnästä tulee uskottavaa ja hyödyllistä. (Terveysten ja hyvinvoinninlaitos 2020)

3.5 Viranomaisten toiminta

Suomen ensimmäinen huume poliisi on perustettu Helsingin poliisilaitokselle vuonna 1967. Keskusrikospoliisiin huumeryhmä on perustettu vuonna 1968 sisäasianministeriön päätöksestä. Poliisiopistossa on aloitettu huumausainerikosten tutkintakurssit 1970-luvulla. Alkuaikoina ennen koulutuksia huumausaineista saatiin tietoa keskusrikospoliisin kriminaalilaboratorion rikoskemisteiltä sekä lääkäreiltä. (Tammi 2015, 21-23) Huumetorjunnassa painopisteenä on huumeiden tarjonnan rajoittaminen. Kun ei ole kysyntää, niin tarjonta myös vähenee. (Ketonen 2015, 15)

Pohjanmaan poliisilaitoksella on katuhuumevalvontaryhmä, jonka toiminta kattaa koko laitoksen alueen. Koko kenttähenkilöstö on koulutettu huumausaineiden katuvallontaan. Kouluttaminen tulee vaikuttamaan rattijuopumusrikosten nousuun varsinkin huumaantuneena ajamiseen. (Pohjanmaan Poliisin toimintakertomus 2018)

Pakkokeinolain 7 luvun 1§:ssä säädetään takavarikon edellytyksistä, jonka mukaan huumausaine voidaan takavarikoida, koska sitä voidaan käyttää rikoksessa todistusaineistona. Esine sovelletaan aineeksi. Pykälän 1 kohdassa 3 esine tai omaisuus voidaan tuomita menetetyksi. (L22.7.2011/806) Rikoslain 10 luvun 2§:n mukaan säädetään hyödyn menettämisestä. Huumausainerikoksesta saatu taloudellinen hyöty on tuomittava menetetyksi valtiolle. (L19.12.1889/39) Menettämis-

seuraamuksen tuomitsemiseksi takavarikoiminen on mahdollista myös alle 15-vuotiaalla (Tolvanen & Kukkonen 2011, 56).

Huumausainerikoksen osalta vakuustakavarikkoa käytetään turvaamaan tuomittavan rahamäärän maksu valtiolle menetettäväksi. Turvaamistoimea pyydetään, jos voidaan olettaa, että rikoksesta epäilty yrittää vältellä maksamista. Rikoksesta epäilty voi muun muassa hävittää tai kätkeä omaisuuttaan. Vakuustakavarikon täytäntöönpanosta vastaa ulosottoviranomaiset. (Jokela 2018, 214-215) Rikoksesta epäillyn omaisuutta voidaan laittaa vakuustakavarikkoon enintään tuomittavaa sakkoa tai menettämisseuraamusta oleva määrä. Tuomioistuin päättää vakuustakavarikosta. Pidättämiseen oikeutettu virkamies eli käytännössä tutkinnanjohtaja voi vaatia vakuustakavarikkoa ennen syytteen vireilletuloa. Vaatimuksen voi tehdä myös syyttäjä silloin, kun syyte on tullut vireille. Tuomioistuin kumoaa vakuustakavarikon, kun voidaan todeta, että sakolle tai menetettäväksi tuomitulle rahamäärälle on annettu riittävä vakuus sen maksamiseksi. Pidättämiseen oikeutettu virkamies voi myös tehdä esityksen tuomioistuimelle vakuustakavarikon kumoamisesta. Esityksen voi tehdä, kun ei ole enää edellytyksiä vakuustakavarikolle. Mikäli kumoamista ei tehdä, täytäntöönpanosta vastaa ulosotto ulosottokäärän 8 luvun mukaan. (Tolvanen & Kukkonen 2011, 277-281)

Etsinnästä on säädetty PKL 8 luvussa. Etsintä jaetaan paikkaan kohdistuvaan etsintään, laite-etsintään ja henkilöön kohdistuvaan etsintään. (Tolvanen & Kukkonen 2011, 301)

Yleinen kotietsintä voidaan suorittaa kotirauhan suojaamaan paikkaan eli asumiskäytössä oleviin paikkoihin, kuten asunnot, loma-asunnot, hotellihuoneet, asuntovaunut, alukset, teltat, rappukäytävät sekä asukkaiden yksityisalueen pihat ja niihin liittyvät rakennukset. Jo muutamaa päivää pidempi asuminen muodostaa kotirauhan suojaaman paikan, kuten vain kesäkäytössä oleva mökki. Huumausainerikoksesta kiinni jääneen kotiin voidaan suorittaa yleinen kotietsintä. (Tolvanen & Kukkonen 2011, 302) Paikanetsinnässä kohteena voi olla muun muassa kulku-
neuvo tai paikka. Etsinnän kohteena olevaan paikkaan on yleinen pääsy, kuten

virastot tai ravintolat. Tilaan pääsy on saatettu myös rajoittaa tai estää etsinnän ajankohtana. (Tolvanen & Kukkonen 2011, 303)

Kotietsinnän toimittamisen edellytyksenä on, että kohteessa on oletettavasti rikokseen liittyvä takavarikoitava esine, omaisuus tai muu tieto tai seikka, jolla on merkittävä osuus rikoksen selvittämiseksi. Kotietsintä voidaan tehdä rikoksesta epäillyn hallinnassa olevaan paikkaan, mikäli epäillään rikosta, jonka ankarin rangaistus on vankeutta vähintään kuusi kuukautta. Edellytyksenä voi olla myös yhteisö-sakon tuomitsemiseen liittyen selvitettävänä olevat asiat. Yleisellä kotietsinnällä voidaan noutaa henkilö hänen hallinnassaan olevasta paikasta esimerkiksi esitutkintaan, tuomioistuimeen, vangittavaksi sekä kiinni otettavaksi, pidättämiseksi tai henkilökatsastukseen. Yleinen kotietsintä voidaan tehdä myös muualla, kuin etsittävän hallinnassa olevaan paikkaan. Jos voidaan erittäin pätevin syin olettaa, että etsittävä on toisessa paikassa. Lisäksi peruste etsinnälle voi olla rikoksen tapahtuminen toisessa paikassa, epäillyn kiinni ottaminen kyseisessä paikassa tai oletus erittäin pätevin syin muun muassa esineen tai omaisuuden löytymiseksi. Paikanetsintä voidaan suorittaa esineen, omaisuuden sekä muun seikan tai tiedon löytämiseksi. Esine voi tässä tapauksessa olla huumausaine tai myyntiin viittaava esine, kuten vaaka. Omaisuus voi olla rikoksesta saatu hyöty. Paikanetsinnässä saadaan myös noutaa henkilö, samoin perustein kuin jo yllä mainitussa kotietsinnässä. (Tolvanen & Kukkonen 2011, 302-305)

Päätöksen yleisestä kotietsinnästä ja paikanetsinnästä tekee pidättämiseen oikeutettu virkamies eli käytännössä tutkinnanjohtaja (Tolvanen & Kukkonen 2011, 309). Poliisi voi tehdä yleisen kotietsinnän tai paikanetsinnän ilman pidättämiseen oikeutetun virkamiehen päätöstä, mikäli asia on kiireellinen. Tämän poikkeuksen mahdollistaa myös, jos on seurattu ja jäljitetty takavarikoitavalla esineellä tehtyä tai henkilön tekemää rikosta verekseltään. (L22.7.2011/806)

Henkilöön kohdistuva etsintä jaetaan henkilöntarkastukseen ja henkilökatsastukseen. Henkilöntarkastuksen tekemiseen edellyttää huumausainerikosten osalta, että ankarin säädetty rangaistus on vankeutta vähintään kuusi kuukautta. Henkilökatsastus edellyttää, että ankarin säädetty rangaistus on vankeutta vähintään

vuosi. Henkilöntarkastuksessa tehdään tietynasteinen tavaroiden penkominen. Henkilöntarkastuksessa tarkastetaan vaatteet, taskut, lompakko sekä tarkastettavan henkilön mukana oleva laukku, reppu tai muu vastaava tavaroiden säilytykseen tarkoitettu esine. Poliisilla on myös oikeus ottaa varmaksi tiedetyn esineen pois taskusta. Henkilöntarkastus voidaan suorittaa myös perusteellisemmin siihen varustussa tilassa, johon ulkopuolisilla ei ole pääsyä. Perusteellisemmän tarkastuksen tavoitteena on selvittää mitä henkilöllä on kätkeytyneenä vaatteiden ja ihon väliin. Henkilönkatsastuksessa tarkastetaan henkilön keho, kuten rikollisen teon yhteydessä tulleet jäljet ja vammat. Huumausainerikokseen yhdistettynä tarkastetaan kehonsisäiset esineet ja aineet, kuten tapauksessa, jossa huumausaineet kuljetetaan maasta maahan kehonsisäisesti. Henkilönkatsastuksen saa päänsääntöisesti tehdä vain, jos henkilö on todennäköisin syin rikoksesta epäilty. Henkilöltä voidaan ottaa myös veri-, sylki- tai virtsanäyte. (Tolvanen & Kukkonen 2011, 323-325)

Lastensuojelulain mukaan muun muassa sijaishuollossa olevilta lapsilta otetaan päihdeaineet tai sen käyttöön soveltuvat välineet laitoksen haltuun. Laitoksen johtajan tai hänen määräämänsä laitokseen kuuluvan hoito- ja kasvatushenkilökunnan työntekijä tekee henkilöntarkastuksen tarvittaessa. Tarkastus tehdään toisen henkilökunnan työntekijän läsnä ollessa. Sekä tarkastajan että paikalla olevan henkilön on oltava samaa sukupuolta tarkastettavan kanssa. Tarkastaja voi olla vastakkaista sukupuolta, jos hän on terveydenhuollon ammattilainen. Tarkastaja ja läsnä oleva voivat myös olla eri sukupuolta kuin tarkastettava, jos tarkastus on tehtävä välittömästi tarkastettavan tai toisen turvallisuuden varmistamiseksi. Henkilönkatsastuksessa voidaan puhalluttaa tai ottaa sylki-, hius-, virtsa- tai verinäyte, mikäli on syytä epäillä huumausaineen käyttöä. Näyte on lähetettävä tarkistettavaksi, jos lapsi kiistää päihdeiden käytön. (L13.4.2007/417)

Vankeuslain mukaan henkilöntarkastus tehdään vangille, mikäli epäillään hänen hallussaan olevan kiellettyjä aineita tai esineitä. Henkilöntarkastus voidaan tehdä myös rikosseuraamuslaitokseen saapumisen ja sieltä poistumisen yhteydessä. Luvattomia poistumisia ehkäistään tarkastusten avulla. Tarkastuksia käytetään ylläpitämään ja selvittämään vankilan järjestys- ja turvallisuusasioita. Osassa tapauksien yhteydessä on tarpeen tehdä henkilöntarkastus. Rikoksen selvittämiseksi

vangille on mahdollista tehdä henkilönkatsastus, jos häntä epäillään rikoksesta, jonka ankarin säädetty rangaistus on vankeutta kuusi kuukautta. Katsastus on myös mahdollista, mikäli häntä epäillään huumausaineen käyttörikoksesta. Henkilönkatsastus kohdistuu rangaistusseuraamuslaitoksessakin kehoon. Vangeilta voidaan ottaa myös näytteitä. (L23.9.2005/767)

Huumausaineen käytön todentamiseksi voidaan tehdä myös koe, joka liittyy läheisesti henkilönkatsastukseen (Tolvanen & Kukkonen 2011, 325). Moottoriajoneuvon kuljettajalle voidaan poliisin määräyksestä suorittaa tämä kyseinen koe. Mikäli henkilö kieltäytyy kokeesta tai halutaan turvata kokeen suorittaminen tai siten halutaan luotettava testitulokset, tehdään henkilönkatsastus. Henkilönkatsastukseen ei tässä tapauksessa tarvita päätöstä pidättämiseen oikeutetulta virkamieheltä. Rikoksesta epäillylle saatetaan tehdä henkilönkatsastus DNA-tunnisteen määrittämistä varten, jos rikoksesta ankarin säädetty rangaistus on vähintään kuusi kuukautta vankeutta. Henkilötunnusmerkkien ottaminen on pakkokeinona tavanomaisin ja vakiintunut. Tuntomerkkien, kuten sormenjälkien avulla tunnistetaan, selvitetään rikosta ja rekisteröidään rikosentekijät. Rikostutkinnan kannalta painavista syistä voidaan ottaa tuntomerkit myös muilta henkilöiltä, kuin rikoksesta epäillyltä, mikäli se koskee rikosta, josta ankarin säädetty rangaistus on vähintään vuoden vankeus. (L22.7.2011/806; Tolvanen & Kukkonen 2011, 325-326)

Alle 15-vuotiasta ei voida pidättää (Tolvanen & Kukkonen 2011, 56). Huumausainerikosten tunnusmerkistön valinnalla on merkitystä pakkokeinojen laajuuteen. Henkilöä, jota epäillään huumausaineiden käyttörikoksesta ei voida määrätä matkustuskieltoon ja hänet voi vain harvoissa tapauksissa pidättää. Rangaistus huumausaineen käyttörikoksesta määrätään yleensä rangaistusmääräysmenettelyssä, myös mahdollisuus toimenpiteistä luopumiseen on laajempi. Henkilöä, jota epäillään huumausainerikoksesta, voidaan pidättää monin perustein. Syyte huumausainerikoksesta käsitellään aina tuomioistuimessa. (Frände ym. 2018, 974)

Törkeiden huumausainerikosten osalta saatetaan salaisena pakkokeinona käyttää telekuuntelua. Telekuuntelu kohdistetaan vain rikoksesta epäillyltä lähtöisin olevaan tai hänelle saapuvaan viestiin. Telekuuntelun yleisin muoto on puhelinkuun-

telu. Sähköpostiosoite, tietokoneen internetosoite ja käyttäjätunnus kuuluvat myös telekuunteluun. Televalvonnassa hankitaan salassa tunnistamistietoja viesteistä. Hankittavia tietoja voi olla yhteystiedot ja paikannus. Televalvonnan avulla pystytään myös sulkemaan liittymiä ja telepäätelaitteita. Sähköpostit ynnä muut teleosoitteet. Internetin verkkosivujen tarkkailu on myös mahdollista. Televalvontaa voidaan käyttää sekä törkeissä että lievemmissä rikosasioissa. Lievemmissä asioissa vaaditaan asianosaisen suostumus hänen hallinnassaan olevaan teleosoitteen tai -laitteeseen. (Jokela 2018, 234)

Esitutkinnassa matkustamiskiellosta päättää pidättämiseen oikeutettu virkamies. Ennen kuin virkamies tekee päätöksen, hänen täytyy ilmoittaa siitä syyttäjälle. Syyttäjä voi ottaa asian päätettäväkseen. Matkustuskiellossa on määrätty paikka tai alue, josta henkilö ei saa poistua. Häntä voidaan velvoittaa olemaan tavattavissa tai ilmoittautumaan sovittuna aikana. Hänen yhteydenottojaan saatetaan rajoittaa kieltämällä yhteydenotot johonkin tiettyyn henkilöön. Passin ja henkilökortin luovuttaminen poliisille tai rajavartiolaitokselle voi tulla myös kysymykseen. (Jokela 2018, 210-211)

Kunnan sosiaalitoimi on merkittävästi mukana nuoren rikosprosessissa. Lastensuojelulakia sovelletaan tiiviisti rikosprosessiin. Lastensuojelulain mukaan sosiaalitoimen tulee olla mukana lapsen rangaistavan teon esitutkinnassa ja tuomioistuimessa, mikäli se ei ole tarpeetonta. Tämä on tulkittu yleisesti kuitenkin suositukseksi eli käytännössä tilanne on toinen. Nuoren rikosprosessin ollessa syyttäjällä, tulee ottaa huomioon henkilötutkintaa koskeva sääntely. Sosiaalitoimen on tällöin tehtävä nuoresta tiettyjen edellytysten täytyessä henkilötutkinta. Edellä mainittujen lisäksi sosiaalitoimen vastuulla on alle 18-vuotiaiden ehdollisesti tuomitettujen valvonta ja lastensuojelun muut tehtävät. Sosiaalitoimen tavoite on ehkäistä nuoren syrjäytyminen siten, että se pyrkii ehkäisemään ajautumisen tulevaisuuden rikoksentekijäksi sekä katkaisee alkavan rikoskierteen. (Marttunen 2002, 178-179)

Lastensuojelulain 9 luvun 40§:n mukaan alaikäinen lapsi on otettava huostaan, jos hän vaarantaa omaa terveyttään tai kehitystään vakavasti esimerkiksi päihteitä käyttämällä. Tästä voidaan kuitenkin poiketa katsomalla mikä on lapsen edun

mukaista. (L13.4.2007/417) Huostaanotto on viimeisin keino lapsen kasvun ja kehityksen turvaamiseksi. Huostaanoton arviota miettiessä sosiaalityöntekijät tukevat osin muihin sosiaali- ja terveydenhuollon asiantuntijoihin. Näitä ovat muun muassa päihdehuolto, koulu ja psykiatria. (Lastensuojelun käsikirja 2020)

Lastensuojelulain 12 luvun 75§:n mukaan lapsella ja nuorella on oikeus sosiaalihuollon jälkihuoltoon, jos heidän sijaishuoltonsa on päättynyt. Jälkihuolto on mahdollista myös lapsille ja nuorille, jotka eivät ole olleet lastensuojelun asiakkaita. Lapsen sijoituksen päättyttyä alkaa kunnan velvollisuus järjestää jälkihuoltoa. Jälkihuollon päättymisestä tuli voimaan lakimuutos 1.1.2020. Sen mukaan jälkihuollon järjestämisen vastuu päättyy viimeistään silloin, kun nuori täyttää 25 vuotta. Aiemmin päättymisen raja oli 21 vuotta. (L13.4.2007/417)

Koulussa oppilaan kanssa ensin keskustellaan, mikäli on epäily huumeisiin liittyen. Asiasta kerrotaan rehtorille ja luokanvalvojalle, havainnon tehnyt ilmoittaa huoltajille. Oppilas ohjataan koululla huumausainetestiin, jonka tekee terveydenhoitaja. Mikäli näyte on positiivinen, niin oppilas ohjataan laboratorioon seulaa varten. Huoltajille ilmoitetaan tuloksesta ja jatkotoimista. Jos oppilas ja huoltajat eivät suostu selvittämään asiaa tai huumeseula on positiivinen, niin koulu tekee asiasta lastensuojeluilmoituksen. Mikäli huumeseulan tulos on negatiivinen, koulu jää seuraamaan tilanteen etenemistä. Terveydenhoitaja tai kuraattori ovat myöhemmin yhteydessä oppilaaseen tai hänen huoltajiinsa 1-3 kuukauden kuluttua. Oppilas ja huoltajat kutsutaan myöhemmin keskustelemaan koululle. Mikäli koululla tulee epäily huumausaineiden välityksestä tai myynnistä, tehdään asiasta rikosilmoitus. (Kiuru & Malinen 2016)

4 HUUMAUSAINEET JA HUUMAUSAINERIKOKSET

Tässä luvussa käydään läpi, miten huumausaine määritellään, mitkä ovat nuorten yleisimmin käyttämät huumausaineet ja mitkä ovat rikoslain mukaiset huumausainerikosnimikkeistöjen määritelmät. Huumausainelaissa säädetään mikä luokitellaan huumausaineeksi. Rikoslain 50 luvussa on säädelty kaikki huumausainerikokset. Huumausainerikoksen ja törkeän huumausainerikoksen lisäksi rikoslain 50 luvussa on eritelty omaksi tunnusmerkistöksi huumausaineen käyttörikos, huumausainerikoksen valmistelu, huumausainerikoksen edistäminen, törkeä huumausainerikos ja törkeän huumausainerikoksen edistäminen.

4.1 Yleisimmät huumausaineet nuorten keskuudessa

Huumausaine voidaan yleisesti määritellä siten, että se vaikuttaa keskushermostoon lamauttavasti, päihdyttävästi tai harhoja tuottavaksi. Tätä määritelmää käytetään esimerkiksi lääketieteessä. Rikos- tai huumausainelakia sovellettaessa ei tätä määritelmää ole syytä käyttää. (Siro 2017, 33)

Rikos- tai huumausainelain sovelluksessa tarkemmin huumausaineista määritellään huumausainelain 1. luvun 3§:n 1mom. 5 kohdassa. Kohdan mukaan huumausaineeksi määritellään muun muassa a) YK:n yleissopimuksissa mainitut aineet ja valmisteet. Vuoden 1961 huumausaineyleissopimuksessa aineet ja valmisteet on lueteltu 1-4- listoilla sekä; b) vuoden 1971 yleissopimuksessa, joka koskee psykotrooppisia aineita listoilla 1-4. (Siro 2017, 33-34); c) Neuvoston puitepäätöksen 2004/757/YOS aineet sisällyttäen huumausaineen määritelmään uudet psykoaktiiviset aineet sekä Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2017/2103 mukaiset aineet; d) kaktuskasvit sisältäen meskaliinia, kat-kasvi (*Catha edulis*) sekä Psilosybe-sienet. Vuonna 2011 lisättiin alakohta e) terveydelle vaaralliset aineet, joita käytetään huumaantumistarkoituksessa ja näistä on toimitettu ilmoitus uusien psykoaktiivisten aineiden varhaisen varoituksen järjestelmässä, riskiarviointimenettelyssä ja tiedonvaihdossa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (2017/2101) mukaisesti, sekä tämän aineen paikkaisomeereja tai aineet, jotka ovatko huumausaineeksi rinnastettavissa olevia lääkeaineita farmakologisilta ominaisuuksiltaan. (L30.5.2008/373) Edellä mainittu alakohta e lisättiin vuonna

2011, koska se tekee mahdolliseksi nopeamman uusien aineiden, kuten muuntohuumeiden huumausaineiksi määrittämisen muutamassa kuukaudessa kansallisesti valtioneuvoston asetuksella 322/2011. (Siro 2017, 33-35)

Huumausaineluettelo päivitetään säännöllisesti. Kun uusia aineita tulee markkinoille. Huumausaineeksi on säädetty valtioneuvoston asetuksella kasvit, jotka sisältävät jotain ainetta, joka on jossain yllä kerrotuissa kansainvälisissä sopimuksissa. Valtioneuvoston asetuksella (543/2008) on annettu täsmällisemmät säännökset huumausaineina pidettävistä valmisteista, aineista ja kasveista. Suomen laissa huumausaineen määritelmä on laajempi kuin kansainvälisissä sopimuksissa. (Frände ym. 2018, 954-955)

Kannabis on yleisimmin käytetty huumausaine sekä Suomessa että maailmalla. Cannabis on peräisin Cannabis sativa- nimisestä kasvista ja sen päihdyttävä ainesosa on delta-9-tetrahydrokannabinoli eli THC. THC:tä on kasvin kukinnoissa kaikkein eniten ja muissa osissa määrä on vähäisempi. Tavallisimpia kannabiksesta saatavia tuotteita on hasis ja marihuana. Kasvin kukintoja ja ylimpiä versoja käytetään marihuanan valmistukseen. Kasvin hartsista valmistetaan hasista. Cannabis sativa- kasvista pystyy valmistamaan THC-pitoisuudeltaan korkeaa kannabisöljyä. Kasvia pystyy kasvattamaan myös Suomessa ulkona. (Siro 2017, 43)

Amfetamiini on suomen suosituin synteettinen huumausaine. Sitä käytetään nuuskaamalla ja tai suonensisäisesti. Amfetamiinista valmistetaan myös tabletteja. Sitä ei valmisteta Suomessa, joten amfetamiini tuodaan Suomeen suunnitelmallisesti ja laajamittaisesti maahantuontina. Suurin osa Suomeen Viron kautta tulevasta huumausaineesta on peräisin Keski- ja Länsi-Euroopasta, kuten Belgiasta ja Hollannista. Suomessa ne voivat päätyä maastoon kätkeyksi, josta ne myöhemmin noudetaan. Amfetamiinin johdannainen on metamfetamiini, joka on vaikutuksiltaan samanlainen kuin amfetamiini, mutta on vähän voimakkaampi. (Siro 2017, 44-45)

Ekstaasi eli toiselta nimeltään 3,4-metyleenidioksimetamfetamiini (MDMA). Ekstaasi on synteettinen huumausaine, joka muistuttaa rakenteeltaan amfetamiinia ja meskaliinia. Huumausainemarkkinoilla ekstaasia tavataan yleensä tabletteina. Ekstaasi tulee Suomeen maahantuontina Viron kautta. (Siro 2017, 45)

LSD eli lysergihapon dietyyliamidi on tunnetuin synteettinen hallusinogeeni. Se kehitettiin vuonna 1938. Osa valmistusaineista on luonnonkasveista peräisin. Pieeniin lappuihin on imeytetty huumausainetta, jota käytetään. LSD aiheuttaa voimakkaita aistiharhoja, joten se on luokiteltu erittäin vaaralliseksi huumausaineksi. LSD ei aiheuta kuitenkaan fyysistä riippuvuutta eikä vieroitusoireita. (Siro 2017, 46; LSD 2020)

Buprenorfiinia on yleisesti tunnettu valmiste Subutex®, joka on myös yleinen synteettinen huumausaine. Subutex lukeutuu synteettisiin opiaatteihin, jonka vuoksi Suomen huumausainemarkkinoilla se syrjäytti heroinin vuosituhannen alkupuolella. Subutex on lähtöisin Ranskasta. Opiaattikorvaushoidossakin käytetty suonensisäinen, jota käytetään paljon väärin. Subutex tabletti laitetaan ensin nesteeseen liukenemaan, jonka jälkeen se käytetään suonensisäisesti. Buprenorfiini on miedompi kuin syrjäyttämänsä heroini, mutta siihen liittyy yliannostuksen riski. Riski ilmenee silloin, kun Buprenorfiinin kanssa käyttää samaan aikaan alkoholin ja bentsodiatsepiinien eli tunnetummin bentsojen kanssa. Buprenorfiinista on myös muita valmisteita, kuten Suboxone ja Temgesic. (Siro 2017, 45)

Kokaiini on aine, joka stimuloi voimakkaasti keskushermostoa. Kokaiinia saa kokapensaasta lehdistä eristämällä. Kokaiiniemäs uutetaan kasvin lehdistä. Kokaiiniemäksestä jalostetaan suolahapon avulla vesiliukoista vaaleaa jauhetta, jota kutsutaan kokaiinihydrokloridiksi. Kokaiinia käytetään yleensä nuuskaamalla, mutta joskus myös suonensisäisesti. Kokaiinin käytöstä aiheutuu psyykkisesti voimakas riippuvuus. Yhdessä alkoholin kanssa käytettynä, aiheutuu myrkytysvaara. Korkeimman oikeuden mukaan kokaiini luokitellaan erittäin vaaralliseksi huumausaineksi. (Siro 2017, 46; Kokaiini 2020)

Suomen huumausainemarkkinoilla liikkuu jatkuvasti muunto- ja designhuumeita. Uusia muuntohuumeita tulee markkinoille tiuhaan tahtoon, koska kemiallista rakennetta muuttamalla pyritään siihen, että niitä ei luokiteltaisi huumausainelainsäädännön piiriin. Muunto- ja designhuumeet ovat psykoaktiivisia aineita. Iso osa näistä huumeista valmistetaan Kiinan lääkelaboratorioissa, josta ne siirtyvät verkkoon myyntiin edeten markkinoille. (Siro 2017, 47)

4.2 Huumausaineen käyttörikos

Huumausaineen käyttörikoksesta on säädetty rikoslain 50 luvun 2 a §:n mukaan. Huumausaineen käyttörikokseen syyllistyy henkilö, joka käyttää, pitää hallussa, hankkii tai yrittää hankkia pienen määrän huumetta. Hallusapidolla ja hankkimisen yrityksellä on sama merkitys kuin myöhemmässä kappaleessa tulevassa perusmuotoisessa huumausainerikoksessa. Rangaistuksia käyttörikoksesta saa sakosta enintään kuuden kuukauden vankeuteen. (L19.12.1889/39; Siro 2017, 110-111)

Huumausaineen käyttörikoksesta on säädetty rikoslaissa seuraavasti:

”Joka laittomasti käyttää taikka omaa käyttöä varten pitää hallussaan tai yrittää hankkia vähäisen määrän huumausainetta, on tuomittava huumausaineen käyttörikoksesta sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi.” (L19.12.1889/39)

Huumausaineen käyttörikos on yleisimpiä rikoksia Suomessa (Siro 2017, 110). Tutkimustyön poliisin tilastojen mukaan nuoret syyllistyvät huumausainerikoksista eniten huumausaineen käyttörikokseen. Enemmistö osa teoista on piilorikollisuutta, jotka eivät tule viranomaisille ilmi (Siro 2017, 110).

Huumausaineen käytön yleistyttyä rikoslakiin tehtiin lakimuutos, jossa eriteltiin huumausaineen käyttörikos omaksi tunnusmerkistöksi. Tämä lakimuutos tuli voimaan 1.9.2001. Lakiuudistuksen tavoitteena haluttiin mahdollisuus rangaista rangaistusmääräysmenettelyllä oma käyttö, ilman esitutkintaa ja oikeudenkäyntiä. Rangaistuskäytäntöä haluttiin yhdenmukaistaa ja puuttua nopeammin huumausainneiden käyttöön. Nopean puuttumisen vuoksi lisättiin viranomaisten toimintaa etenkin, kun henkilö on alle 18-vuotias ja tarvitsee huumehoitoa. Rangaistuskäytäntöä ei haluttu lieventää eikä ankaroittaa. Toimenpiteistä luopumistakaan ei haluttu vähentää. (Frände ym. 2018, 973-974)

Käyttörikoksesta voidaan rangaista, kun henkilö käyttää huumaavaa ainetta itse eli kyseessä on oma käyttö. Omasta käytöstä on kyse myös silloin, vaikka henkilö on käyttänyt huumetta pitkäaikaisesti suuria annoksia. Jos henkilöllä on hallussaan hyvin vähäinen määrä huumausainetta (ks. kuvio 2), joka katsotaan olevan omaan käyttöön, kyseessä on tällöin huumausaineen käyttörikos. Jos henkilöllä on hal-

lussaan hieman enemmän jotain huumausainetta ja voidaan olettaa, että huumausaine ei ole vain omaa käyttöä varten, on kyse huumausainerikoksesta. Tunnuksmerkistöä sovelletaan tapauskohtaisesti. Huumausaineelle altistuminen ei ole käyttörikos, jos sitä ei voida yhdistää huumausaineen käyttämiseen. Huumausaineelle altistuminen voidaan tarvittaessa todeta verikokeessa. (Frände ym. 2018, 974; Siro 2017, 111)

Huumausaine	Vähäinen määrä
Hasis	< 10 grammaa
Marihuana	< 10 grammaa
Amfetamiini	< 3 grammaa
Ekstaasi	< 10 tablettia
LSD	< 10 imeytyvää yksikköä
Buprenorfiini (Subutex® 8mg)	< 5 tablettia
Kokaiini	< 1,5 grammaa

Kuvio 2. Huumausaineiden vähäinen määrä huumausainerikoksissa (Valtakunnansyyttäjänvirasto 2018).

4.3 Huumausainerikoksen valmistelu

Huumausainerikoksen valmistelusta on säädetty rikoslain 50 luvun 3 §:n mukaan. Rangaistuksena on sakosta enintään kahden vuoden vankeuteen. Vastaavanlaisen rikoksen yritys on myös rangaistava teko. (Siro 2017, 118)

Huumausainerikoksen valmistelusta on säädetty rikoslaissa seuraavasti:

”Joka tehdäkseen 1 §:n 1–4 kohdassa tarkoitetun rikoksen valmistaa, tuo maahan, hankkii tai vastaanottaa tällaisen rikoksen tekemiseen soveltuvan välineen, tarvikkeen tai aineen, on tuomittava huumausainerikoksen val-

mistelusta sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.”
(L19.12.1889/39)

Huumausainerikoksen valmisteluun syyllistyy henkilö, joka valmistaa, hankkii, tuo maahan tai vastaanottaa huumausaineen valmistukseen käytettävän aineen tai tarvikkeen. Rikoksen valmistelu tarkoittaa toimintaa, joka mahdollistaa myöhemmässä vaiheessa rikoksen teon. Jos henkilö hankkii siemenen tai vuokraa auton toimintaa varten, on hän tässä vaiheessa syyllistynyt huumausainerikoksen valmisteluun. Perusteluna rikoksen valmistelun rangaistavuudelle on sen vakavuus, Wienin huumausaineyleissopimuksen velvoitteet sekä huumausaineuutepäätöksen 2 artiklan noudattaminen. Huumausainerikoksen valmistelussa on keskitytty kriminalisoimaan erityisesti tekijän omaan huumausainerikoksen valmisteluun. Mikäli henkilö valmistelee huumausainerikosta, jonka toteuttaa joku toinen henkilö, on kyseessä huumausainerikoksen edistäminen. (Frände ym. 2018, 959-960; Siro 2017, 118-120)

Yritys on huumausainerikoksessa rinnastettu täytettyyn tekoon, joten yritysasteelle edennyt valmistelu tuomitaan suoraan huumausainerikoksena eikä valmistelua oteta enää huomioon. Huumausainerikoksen valmistelun tekotapojen tunnusmerkistöä ei myöskään täytä huumausaineen maahantuontireittien tiedustelu, huumausaineen hallussapito tai mikäli tekijä omistaa vanhastaan rikoksen toteuttamiseen soveltuvia tarvikkeita, välineitä tai aineita. Rikoksen toteuttamiseen tarvittavien tekovälineiden vaihtoehdot ovat laajat. Raha ei kuulu näihin vaihtoehtoihin, jos esimerkiksi hankkii rahaa huumausaineen maahantuontia varten. (Siro 2017, 120)

Huumausainerikoksen valmistelussa välineillä ja tarvikkeilla tarkoitetaan niitä, joista voi päätellä rikoksen toteutuvan myöhemmässä vaiheessa. Selkeästi tulkittavia välineitä ja tarvikkeita ovat laboratoriovälineet, joilla voi valmistaa kemiallisesti jotain huumausainetta, sekä auto, johon on tehty sellaisia muutoksia, jotka mahdollistavat huumausaineen salakuljetuksen. Psilosybe-sienten kasvatusalustat katsotaan myös rikoksen valmistelun välineiksi. Aineilla tarkoitetaan raaka-aineita, joista saadaan huumausainetta tai aineita, joita käytetään huumausaineen valmistusprosessissa. Raaka-aineet ovat esimerkiksi huumausaineena käytetyt

kasvin siemeniä ja taimia. Huumausainelain 3§:n 1 mom. 6 kohdassa mainitut lähtöaineet ovat aineet, joita tavallisimmin käytetään huumausainerikoksen valmistuksessa. Aineiden tiedot löytyvät Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksista (EY) N:o 273/2004 ja N:o 111/2005 (HE 327/2014). (Siro 2017, 120-121)

4.4 Huumausainerikos

Perusmuotoisesta huumausainerikoksesta on säädetty rikoslain 50 luvun 1 §:n mukaan (Siro 2017, 66). Perusmuotoinen huumausainerikos tarkoittaa mm. huumausaineen viljelyä, valmistamista, salakuljetusta, levittämistä, hallussapitoa ja hankkimista. Huumausainerikos on säädetty rangaistavaksi ja se määräytyy rikoslain mukaan seuraavasti.

”Joka laittomasti

- 1) valmistaa tai yrittää valmistaa huumausainetta taikka viljelee tai yrittää viljellä kokapensasta, kat-kasvia (*Catha edulis*) tai *Psilocybe*-sieniä,
- 2) viljelee tai yrittää viljellä oopiumiunikkoa, hamppua tai meskaliinia sisältäviä kaktuskasveja käytettäväksi huumausaineena tai sen raaka-aineena taikka käytettäväksi huumausaineen valmistuksessa tai tuotannossa,
- 3) tuo tai yrittää tuoda maahan taikka vie tai yrittää viedä maasta taikka kuljettaa tai kuljetuttaa tai yrittää kuljettaa tai kuljetuttaa huumausainetta,
- 4) myy, välittää, toiselle luovuttaa tai muulla tavoin levittää tai yrittää levittää huumausainetta, tai
- 5) pitää hallussaan tai yrittää hankkia huumausainetta,” (L19.12.1889/39)

Rikoslaisissa on rinnastettu valmistamisen yritys täytettyyn tekoon, jolloin yritys on rangaistava teko. Yrityksen katsotaan alkaneeksi, kun henkilö istuttaa kasvin tai kylvää siemenen. Rangaistavuuden perusteena on, että täytäntöönpanotoimesta seuraa tunnusmerkistön suojaamalle oikeushyväälle konkreettinen vaara. Kelvoton yritys on myös rangaistava, vaikka siitä ei aiheutuisi konkreettista vaaraa, koska tämä on selvä tekorikos. Kelvottomassa yrityksessä raaka-aine tai välineet ovat tarkoitukseen sopimattomia. Huumausaineen valmistamiseksi voidaan katsoa, jos puhdistaa huumausainetta sisältävää ainetta käytettävään muotoon tai, jos aineen

muuntaa toiseksi huumaavaksi aineeksi. Huumaavaa ainetta sisältävien sienten poimiminen ja niiden käsittely huumausaineeksi katsotaan myös valmistamiseksi. Huumausaineen viljely tai viljelyn yritys tarkoittaa kokapensaana, kat-kasvin ja Psilosybe-sienten viljelyä. Perusmuotoiseen huumausainerikokseen syyllistyy myös silloin, jos viljelee tai yrittää viljellä oopiumiunikon, hampun tai meskaliinia sisältävän kaktuskasvin huumausaineen valmistuksen tai tuotannon tarkoituksessa. (Frände ym. 2018, 959)

Huumausaineen salakuljetukseen syyllistyy, jos on tehnyt jonkin perusmuotoisen huumausainerikoksen kolmannessa kohdassa mainitun teon. Yritys rinnastetaan tässäkin tapauksessa täytettyyn tekoon. Salakuljetus katsotaan edenneen yritysasteelle, jos henkilö on hankkinut huumausaineen jostain maasta sekä on poistunut tai on poistumassa tästä kyseisestä maasta yrittäen tuoda huumausaineen Suomeen. Tapauksessa, jossa teko ei ole ehtinyt yrityksen asteelle ennen kiinnijäämistä, tekijä on syyllistynyt huumausainerikokseen pitäessään hallussaan tai kuljettaessaan huumausainetta. Mikäli tekijä on pyytänyt toista henkilöä kuljettamaan huumausaineet, tekijä syyllistyy salakuljetukseen. Kun huumausaine halutaan siirtää maasta toiseen postitse, salakuljetuksen yritys täyttyy silloin kun lähetys lähtee postitoimistosta matkaan. Yksityisen kuljetusyrityksen tapauksessa maahantuonnin yritys täyttyy silloin, kun paketti lähetetään vastaanottajalle tai kun kuljetusliikkeen työntekijä aloittaa maasta poistumisen. Maahantuonnin yritysaste ei täyty, kun lähetys annetaan kuljetusliikkeen haltuun. Kuljetuttamisen yritys täyttyy, kun paketti luovutetaan postille tai kuljetusyritykselle. Mikäli ulkomailla asuva henkilö kuljetuttaa huumausainetta niin sanotusti ”muulilla” Suomeen, syyttäjä voi tällöin syyttää ilman syytemääräystä ulkomaista toimeksiantajaa. Huumausaineen levittämisessä tai sen yrittämisessä yleisin tapa on myyminen. Rangaistavuus alkaa jo myyntitarjouksen esittämisestä. Levittäminen käsittää myös välittämistä. Välittäjä toimittaa huumausaineen ostajalle ollen yhteistyössä myyjä ja ostajan kanssa. Muu luovuttaminen tarkoittaa myös, että huumausaineen hallussapitäjä antaa luvan toiselle henkilölle käyttää tätä kyseistä huumausainetta. Hallussapito ei koske vain fyysistä hallussapitoa. Teko täyttyy, jos rikoksen tekijä saa määrätä huumausaineen siirtämisestä toiseen paikkaan. Huumausaine on rikoksentekijän hallussa, jos se on piilotettu maahan hänen pihalleen tai tallelokeroon, johon teki-

jällä on käytössä avain. Huumausaineen hankkimisen tunnus täyttyy, jos voidaan osoittaa toteen, että ostotarjouksen kohteella oli huumausainetta hallussaan tai realistiset mahdollisuudet hankintaan. (Frände ym. 2018, 960-970)

4.5 Huumausainerikoksen edistäminen

Huumausainerikoksen edistämisestä on säädetty rikoslain 50 luvun 4 §:n 1 mom. mukaan (Siro 2017, 124).

”Joka

1) huumausaineen laitonta valmistusta, viljelyä, maahantuontia tai maastavientiä varten valmistaa, kuljettaa, luovuttaa tai välittää välineitä, tarvikkeita tai aineita tietäen, että niitä käytettäisiin tähän tarkoitukseen, tai

2) varoja lainaamalla tai muuten rahoittamalla edistää huumausainerikosta tai sen valmistelua taikka 1 kohdassa tarkoitettua toimintaa tietäen, että rahoitus käytetään tähän tarkoitukseen,

on tuomittava, jollei teko ole rangaistava osallisuutena huumausainerikokseen tai törkeään huumausainerikokseen, huumausainerikoksen edistämisestä sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

Edellä 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettua huumausainerikoksen edistämisen yritystä on rangaistava.” (L19.12.1889/39)

Huumausainerikoksen edistämisessä tekijä auttaa toista henkilöä toteuttamaan hänen huumausainerikoksensa. Huumausainerikoksen edistäminen on säädetty siksi erikseen, koska on pyritty täyttämään katvealueet osallisuuden ja valmistelun osalta. Säännöksen on tarkoitus auttaa pääsemään kiinni rikoksen rahoittajista. Huumausainerikoksen edistämistä sovelletaan erittäin harvoin. (Siro 2017, 124)

4.6 Törkeä huumausainerikos

Törkeästä huumausainerikoksesta on säädetty rikoslain 50 luvun 2 §:n mukaan (Siro 2017, 87). Alla olevassa kuviossa (ks. kuvio 3) on huumausaineiden vähimmäismäärät, josta lähtien rikosnimike muuttuu törkeäksi huumausainerikokseksi. Törkeä huumausainerikos määräytyy seuraavasti.

”Jos huumausainerikoksessa

- 1) rikoksen kohteena on erittäin vaarallinen huumausaine tai suuri määrä huumausainetta,
- 2) tavoitellaan huomattavaa taloudellista hyötyä,
- 3) rikos tehdään osana 6 luvun 5 §:n 2 momentissa tarkoitetun, huumausainerikoksen laajamittaiseen tekemiseen erityisesti järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaa, (8.5.2015/564)
- 4) aiheutetaan usealle ihmiselle vakavaa hengen tai terveyden vaaraa, tai
- 5) levitetään huumausainetta alaikäisille tai muuten häikäilemättömällä tavalla.” (L19.12.1889/39)

Huumausaine	Törkeän huumausaineen määrä
Hasis	>1000 grammaa
Marihuana	>1000 grammaa
Amfetamiini	>100 grammaa
Ekstaasi	>300 tablettia
LSD	>300 imeytyvää yksikköä
Buprenorfiini (Subutex® 8mg)	>250 tablettia
Kokaiini	>30 grammaa

Kuvio 3. Määrät, josta lähtien rikos saa törkeän huumausainerikoksen nimikkeen, jos myös muut edellytykset täyttyvät (Helsingin hovioikeuspiirin laatuhanke 2006).

Erittäin vaarallisella huumausaineella tarkoitetaan muun muassa seuraavia. Käyttöön liittyy hengenvaara virheellisten annostelujen vuoksi. Henkilölle lyhytaikaisesta käytöstä aiheutuva terveydellisen vakavan vaurion vaara tai voimakkaat vie-

roitusoireet. Vakava terveydellinen häiriö tarkoittaa esimerkiksi keskushermostolle aiheutuvaa vauriota. Virheelliset annostukset viittaavat yliannostuskuoleman vaarasta. Huumausaine voidaan todeta erittäin vaaralliseksi, jos siitä aiheutuu voimakkaat vieroitusoireet. Voimakkaaksi vieroitusoireeksi lukeutuu fyysinen riippuvuus, joka ilmenee tuska- ja kiputiloina. Erittäin vaarallisia huumausaineita ovat rikoslain 50 luvun esitöissä mainitut heroini, LSD, crack, kokaiini sekä amfetamiini. Muutamissa päätöksissään korkein oikeus on arvioinut Subutexin, ekstaasin, amfetamiinin, metadonin, fentanyyli ja GHB:n vaarallisiksi aineiksi. Muuntohuumeiden osalta tulee erityisesti esiin aineiden vaarallisuus, koska osa aineista ovat vielä tuntemattomia. (Siro 2017, 87-93)

4.7 Törkeän huumausainerikoksen edistäminen

Törkeän huumausainerikoksen edistämisestä on säädetty rikoslain 50 luvun 4 a §:n mukaan (Siro 2017, 130)

”Jos huumausainerikoksen edistäminen tehdään osana 6 luvun 5 §:n 2 momentissa tarkoitetun, huumausainerikoksen laajamittaiseen tekemiseen erityisesti järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaa ja

1) rikoksen kohteena oleva väline, tarvike tai aine on tarkoitettu erittäin vaarallisen huumausaineen tai suuren huumausainemäärän valmistukseen, viljelyyn, maahantuontiin tai maastavientiin taikka

2) huumausainerikoksen edistämisellä tai edistettävällä rikoksella tavoitellaan huomattavaa taloudellista hyötyä

ja huumausainerikoksen edistäminen on myös kokonaisuutena arvostellen törkeä, rikoksenteijä on tuomittava törkeästä huumausainerikoksen edistämisestä vankeuteen vähintään neljäksi kuukaudeksi ja enintään kuudeksi vuodeksi.

(8.5.2015/564)

Edellä 4 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettulla tavalla tehdyn törkeän huumausainerikoksen edistämisen yritys on rangaistava.” (L19.12.1889/39)

Törkeän huumausainerikoksen edistämisestä sovelletaan erityisesti järjestäytyneen rikollisryhmän toiminnan osalta. Muussa asemassa olevaa henkilöä ei voida

syyttää törkeästä huumausainerikoksen edistämisestä. Muussa asemassa oleva henkilö voidaan tuomita yllytyksestä tai avunannosta tähän kyseiseen rikokseen. Törkeään huumausainerikokseen voi syyllistyä silloin, jos tekijä tavoittelee tekemällään rikoksen edistämällä huomattavaa taloudellista hyötyä. (Siro 2017, 130-131)

5 NUOREN RIKOSPROSESSI JA RANGAISTUKSET

Kokonaisuudessaan rikosprosessiin kuuluu esitutkinta, syyteharkinta, oikeudenkäynti tuomioistuimessa ja rangaistuksen täytäntöönpano. Nuoren tapauksessa harvemmin päädytään näin laajaan rikosprosessiin, koska nuoren rikoskierre pyritään katkaisemaan mahdollisimman aikaisin ja siten estämään rikosten uusiminen. Moni rajojaan kokeileva nuori lopettaa rikokset ensimmäisen kiinnijäämisen jälkeen. Tässä luvussa kerrotaan, miten nuorten rikosprosessi etenee ja miten ne poikkeavat verraten aikuisten rikosprosessiin.

5.1 Esitutkinta

Esitutinnan aikana sovelletaan esitutkintalakia (ETL) (Tolvanen & Kukkonen 2011, 2). ETL 3 luvun 11§:n mukaan alle 18- vuotiaiden esitutkinta on toimitettava kiireellisesti (L22.7.2011/805), mutta huolellisesti ja vaarantamatta oikeusturvaa. Tällöin on noudatettu joutuisuusperiaatetta. Tutkinnanjohtaja on tästä lopulta vastuussa (Tolvanen & Kukkonen 2011, 57). Nuorisoprosessin joutuisuus on tärkeää nuorelle itselle sekä viranomaisille. Nopeusvaatimuksen perusteena otetaan huomioon, että nuoren elämässä tapahtuu paljon merkittäviä asioita lyhyessäkin ajassa verraten aikuisten elämään. Nuoren tulevaisuus on myös epävarmempi kuin aikuisella. (Marttunen 2002, 37) Esitutinnan toimenpiteistä ei saa olla minkäänlaista haittaa nuoren työnteolle tai koulunkäynnille (Tolvanen & Kukkonen 2011, 140).

Esitutkinta on rikosprosessin ensimmäinen vaihe. Ennen esitutinnan aloittamista poliisi kirjaa ilmi tulleen rikoksen tietojärjestelmäänsä (Poliisi 2018). Kun nuoren rikos on kirjattu esitutkintaviranomaisen tietojärjestelmään, tulee esitutkintaviranomaisen ilmoittaa rikoksesta 14 vuorokauden kuluessa syyttäjälle, sosiaaliviranomaiselle ja rikosseuraamuslaitokselle. Ilmoitusta ei ole tarpeen tehdä tapauksissa, joissa tutkinta on lopetettu jo esitutinnan vaiheessa tai epäilty on ollut tekoheikellä 18-20 vuotias ja asiassa sovelletaan rangaistusmääräysmenettelyä. (Frände 2012, 364-365)

Esitutkinnassa hankitaan selvitys epäilyistä rikoksesta. Selvityksessä käy ilmi muun muassa rikos, teko-olosuhteet, aiheutettu vahinko, rikoksesta saatu hyöty ja asianosaiset (Tolvanen & Kukkonen 2011, 75). Selvitys tarvitaan syyteharkinnan suorittamisessa ja rikosoikeudenkäynnin valmistelussa, mikäli käsiteltävässä tapauksessa edetään syyteharkintaan tai rikosoikeudenkäyntiin. Rikoksesta epäiltyä on pidettävä syyttömyysolettaman mukaan syyttömänä niin kauan, kuin hänen syyllisyytensä on näytetty laillisesti toteen (Tieteen termipankki 2020). Esitutkinta voidaan jakaa kahteen osaan laajaan eli täydelliseen esitutkintaan tai suppeaan esitutkintaan. Täydellisen esitutkinnan eli perusmenettelyn vaiheita ovat ilmoitusvaihe, tutkintaa edeltävät toimenpiteet, asianosaisten kuulustelut ja muu todistelu ja lopulta esitutkinnan lopettaminen. Suppeaa esitutkintaa käytetään rangaistussääntömenettelyssä, kun asia on yksinkertainen ja selkeä eikä teosta ole tulossa yleisen rangaistuskäytännön mukaan sakkoa ankarampaa rangaistusta. (Tolvanen & Kukkonen 2011, 1-3)

Alle 15-vuotiaan teot tutkitaan, jos hänen mukanaan teossa on ollut yli 15-vuotiaita (Tolvanen & Kukkonen 2011, 56). Rikosoikeudellista vastuuta hänellä ei ole ikänsä vuoksi. Häntä koskee vain vahingonkorvausvastuu. Esitutkinnassa 15-17-vuotiaisiin nuoriin käytetään esitutkintatoimenpiteiden kohtuullisuusharkintaa. Täysi-ikäisten 18-21-vuotiaiden kohdalla esitutkinnassa ei ole erityiskohtelua verrattuna muihin täysi-ikäisiin. Esitutkintatoimenpiteiden kohtuullisuusharkinta kohdistuu pakkokeinoihin. Nuorilla pakkokeinot ovat samat kuin muillakin, mutta on otettava huomioon suhteellisuusperiaate eli henkilön pidättämistä ja vangitsemisvaatimuksia harkitaan tarkemmin kuin täysi-ikäisten kohdalla. (Muurman & Kaartinen 2014)

Nuorella on erityisasema myös kuulusteluissa verraten aikuisten kuulustelutilanteeseen. Kuulusteluissa nuoren molemmat vanhemmat saavat olla mukana. Heidän lisäksi mukana on nuoren avustaja sekä useimmiten sosiaalityöntekijä. (Muurman & Kaartinen 2014) Myös 15 vuotta täyttäneen vajaanlaisen laillinen edustaja voi olla paikalla kuulustelutilanteessa. Hänellä voi olla mahdollisuus käyttää oikeudenkäynnissä puhevaltaa vajaanlaisen sijasta tai ohella. (Jokela

2018, 193) Kuulustelu voidaan suorittaa myös paikan päällä, jos tuleva rangaistus on sakko (Poliisi 2020).

Mikäli perustuen suoritettuun tutkintaan käy ilmi, että ei ole enää syytä epäillä rikosta, on tällöin esitutkinta lopetettava. Poliisi tekee päätöksen esitutkinnan toimittamatta jättämisestä tai aloitetun tutkinnan lopettamisesta rikoksessa, josta ei ole tulossa ankarampaa rangaistusta kuin sakkoa tai sitä pidetään vähäisenä. (Tolvanen & Kukkonen 2011, 59-60)

Esitutkinnan perusteella saaduista tiedoista laaditaan esitutkintapöytäkirja, mikäli asia siirtyy syyttäjälle. Pöytäkirja sisältää kuulustelupöytäkirjat ja tutkintatoimenpiteiden selostukset sekä muun todistusaineiston. Syyttäjä käyttää esitutkintapöytäkirjaa hyväkseen syyteharkinnassa ja oikeuskäsittelyssä. (Vuorenpää 2009, 151)

5.2 Syyteharkinta

Rikosasia siirtyy poliisin esitutkinnan jälkeen syyteharkintaan ennen pääkäsitteilyä. Syyteharkinnassa syyttäjä päättää tulevista toimenpiteistä, joita voi olla joko syytteen nostaminen tai syyttämättä jättäminen. Syyttämättä jättäminen voidaan jakaa vielä seuraamusluonteiseen syyttämättä jättämiseen ja vapauttavaan syyttämättä jättämiseen. (Vuorenpää 2009, 154) Syyttäjällä on mahdollisuus määrätä esitutkinnan rajoittamisesta, mikäli tärkeä yleinen tai yksityinen etu ei velvoita jatkamaan. Nuorten huumausainerikoksissa rajoittamista ei yleensä käytetä, koska halutaan osoittaa menettelyn moitittavuus ja tukea nuoren elämää myönteisempään suuntaan esitutkinnan tukitoimilla. (Jokela 2018, 183)

Syyttäjä on itsenäinen ja riippumaton lainkäyttäjä tehdessään ratkaisua. Syyteharkinta on tehtävä puolueettomasti ja syyttäjän on huomioitava myös syytteen nostamista vastaan olevat tekijät. Syyttäjä voi muuttaa syyteharkinnan aikana tutkinnanjohtajan mukaan epäiltyjä rikosnimikkeitä. (Syyttäjälaitos 2020)

Laki nuoren rikoksesta epäillyn tilanteen selvittämisestä tuli voimaan vuonna 2011. Tätä lakia sovelletaan 15-20 vuotiaiden syyteharkinnassa, seuraamuksen määräämisessä ja täytäntöönpanossa sekä 15-20 vuotiaiden rikoksesta epäiltyjen yleisen tilanteen selvittämisessä. (L24.6.2010/633) Esitutkintaviranomaiselta il-

moituksen saatuaan syyttäjän on pyydettävä nuoren seuraamusselvitys 14 vuorokauden kuluessa rikosseuraamuslaitokselta, mikäli odotettu rangaistus on sakkoa ankarampi (Frände 2012, 365). Selvityksessä käydään läpi nuoren sosiaalinen tilanne, rikokseen johtaneet asiat, rikokseen uudelleen syyllistymiseen johtavat riskitekijät sekä edellytykset, jotka antavat tukea nuoren rikoksettomaan elämään (L24.6.2010/633). Syyttäjä voi myös pyytää seuraamusselvitykseen sisällyttään lausunnon tai selvityksen yhdyskuntapalvelukseen soveltuvuudesta tai nuorisorangaistuksen toimeenpanosuunnitelman. RISE tekee seuraamusselvityksen pyynnöstä 30 vuorokauden kuluessa. RISE arvioi, miten seuraamuksella edistetään nuoren sosiaalista tilannetta ja estetään rikosten uusintaa. Seuraamusselvityksen teon yhteydessä nuorelle annetaan tilaisuus tulla kuulluksi, mikäli sitä ei katsota tarpeettomaksi. Alle 18-vuotiaan tapauksessa kuullaan myös huoltajaa. Kun rikosasia on tuomioistuimessa, seuraamusselvityksen tehneelle virkamiehelle annetaan mahdollisuus kuulemiseen. (Frände 2012, 365)

Syytteen vireille laittamiseksi syyttäjä laatii haastehakemuksen (Jokela 2018, 331). Hakemukseen sisältyvät tiedot muun muassa vastaajasta, asianosaisesta, tenokuvaus, rikosnimike, rangaistus- ja menettämiskaava sekä todisteet. Hakemuksen tarkempi sisältö määräytyy laki oikeudenkäynnistä rikosasioissa 5 luvun 3§:n mukaan. (L11.7.1997/689) Tuomioistuin voi myös määrätä, että syyttäjä syytteen nostaessa antaa itse haasteen eli syyttäjähasteen. Syyttäjähaste on poikkeuksellinen menettely, jota käytetään selvissä ja yksinkertaisissa asioissa. Vastaaja on yleensä tässä vaiheessa tunnustanut teon jo esitutkinnan aikana. Menettelyä käytetään myös silloin, jos epäillyn haastaminen koetaan myöhemmin hankalaksi. (Jokela 2018, 332)

Haastehakemus toimitetaan valmiina tuomioistuimeen eli käräjäoikeuteen. Rikosasia tulee vireille siinä vaiheessa, kun hakemus saapuu käräjäoikeuden kansliaan. Tapauksessa, jossa syyttäjä on itse antanut haasteen, asia tulee vireille tiedottaessa vastaajaa haasteesta. Käräjäoikeus pystyy haastehakemuksen pohjalta valmistelemaan asian käsittelyä. (Jokela 2018, 331-333)

Syyttäjän tehtävä on ratkaista poliisin tekemän esitutkinnan perusteella alle 18-vuotiaan sekä päihdehoitoa haluavan rangaistusmääräysilmoitus (Frände ym. 2018, 974). Jos epäilty huumausaineiden käyttäjä on hakeutunut sosiaali- ja terveysministeriön hyväksymään hoitoon, syyte voidaan jättää nostamatta (Jokela 2018, 286). Huumausaineen käytöstä ja siihen liittyvästä muusta rikoksesta voidaan jättää syyte nostamatta ja rangaistus tuomitsematta, mikäli epäiltyyn rikokseen liittyvät seikat ovat vähäisiä kokonaisuutta arvostellen. Vähäiset seikat tarkoittavat huumausaineen määrää ja laatua, käyttötilannetta ja olosuhteita. (Jokela 2018, 286)

Vapauttava syyttämättäjättäminen tulee kyseeseen muutamissa tapauksissa. Syytettyä ei nosteta, mikäli syytekynnys ei ylity. Perusteena saattaa olla myös muodolliset asiat, kuten syyteoikeuden vanhentuminen tai syyteoikeuden puuttuminen. Seuraamusluonteisen syyttämättäjättämisen perusteena on jokin syyttämättä jättämisperuste, jotka jaetaan yleisiin ja erityisiin perusteisiin. Yleiset perusteet ovat rikosprosessilain sisältämät perusteet ja erityiset perusteet ovat muissa laeissa olevat perusteet. Rikosprosessilain sisältämät yleiset perusteet ovat muun muassa vähäisyysperuste, nuoruusperuste, kohtuusperuste sekä konkurrenssiperuste. (Vuorenperä 2009, 157-159)

5.2.1 Vähäisyysperuste

Vähäisyysperustetta käyttäessä syyttäjän on otettava huomioon, että kokonaisuutta arvostellen rikoksen haitallisuus ja tekijän syyllisyys on vähäinen. Haitallisuuden ja syyllisyyden ehtojen ei välttämättä tarvitse molempien täytyä. Rikoksesta ei saa olla odotettavissa sakkoa ankarampaa rangaistusta. Haitallisuudella tarkoitetaan vahinkoa tai vaaraa, joka olisi voinut teosta syntyä. Syyllisyydellä tarkoitetaan tahallisuuden ja tuottamuksen eri asteita sekä lieventämis- ja koventamisperusteita. Arvioitaessa vähäisyyttä huomioidaan verrannollisesti, onko epäilty rikos kyseiseen rikoslajiin nähden vähäinen. (Jokela 2018, 281)

5.2.2 Nuoruusperuste

Nuoruusperustetta voidaan soveltaa, kun rikoksesta ei ole tulossa ankarampaa rangaistusta kuin sakkoa tai vankeutta enintään kuusi kuukautta. Tätä sovelletaan myös vakavissa rikoksissa, jos nuoren ikä ja syyllisyyskriteerit täyttyvät. Tästä esimerkkinä voi olla ensikertalainen rikoksentekijänä. Tuomioistuin voi jättää rangaistuksen tuomitsematta käyttäen syynä nuoruusperustetta, jos rikos on tehty alle 18- vuotiaana. Voidaan myös katsoa, että kyseessä on ymmärtämättömyys ja harkitsemattomuus. Ymmärtämättömyydellä tarkoitetaan tekijän kykyä harkita tekoaan ja ymmärtää teon tosiasiallinen ja oikeudellinen luonne. Harkitsemattomuus tarkoittaa, että halutaan sulkea pois syyttämättä jättäminen ja että teko oli harkittu ja suunniteltu lain rikkomisen. Jos teko on johtunut piittaamattomuudesta oikeuden käskyjä ja kieltoja kohtaan, syyttämättä jättäminen ei tällöin ole mahdollista. (Tapani & Tolvanen 2016 ,184-185; Vuorenpää 2009, 160)

5.2.3 Kohtuusperuste

Jos oikeudenkäyntiä ja rangaistusta pidetään kohtuuttomana tai tarpeettomana, syyttäjä saa jättää syytteen nostamatta. On kuitenkin otettava huomioon ehdot, että yleinen ja yksityinen etu eivät vaadi syytteen nostamista. Kohtuuttomuutta ja tarkoituksettomuutta arvioitaessa on monia huomioon otettavia asioita, kuten epäillyn ja asianomistajan kesken tehty sovinto, epäillyn oma toiminta teon estämiseksi tai poistamiseksi, epäillyn henkilökohtaiset olot, teosta epäillylle aiheutuva muut seuraukset ja sosiaali- ja terveydenhuollon toimet. Kohtuusperustetta saatetaan käyttää lievän rikoksen sijaan myös vakavimmissa rikoksissa, painottaen poikkeuksellisten olosuhteiden painavuutta. Henkilökohtaisista oloista nuoriin soveltaen konkreettisenä esimerkkinä on vaikea sairaus, teon yhteydessä tapahtuva vakava loukkaantuminen tai työpaikan menetys. Yleisen edun osalta huomioidaan tekijän vaarallisuus, rikoksen vakavuus, asianosaisten tasapuolinen kohtelu ja rikosoikeusjärjestelmää kohtaan säilyvä luottamus. Yksityisessä edussa on kyse mahdollisen asianomistajan korvauksesta kärsimästään vahingosta. (Jokela 2018, 282-283)

5.2.4 Konkurensiperuste

Jos rikoksentehtyjä syyllistyy moniin rikoksiin, tulee näistä kaikista tuomita yhteinen rangaistus. Konkreettisenä esimerkkinä tämä tarkoittaa moniin vakaviin rikoksiin ja yhteen lievään rikokseen syyllistyneenä, henkilön lievän rikoksen rangaistus ei vaikuta merkittävästi hänen kokonaisrangaistukseensa. Mikäli lievä rikos ei vaikuta kokonaisrangaistukseen, asioiden käsittelyn kannalta on perusteltua jättää syyte nostamatta lievästä rikoksesta. (Vuorenpää 2009, 163-164)

5.3 Oikeudenkäynti tuomioistuimessa

Nuoren alle 18-vuotiaan rikosasian käsittely voidaan pitää suljetuin ovin. Suljettu käsittely ei kuitenkaan saa olla vastoin tärkeää etua. Käsittelyajankohdan mukaisen nuoren iän mukaan päätetään, pidetäänkö asian käsittely suljetuin ovin. Jos nuori on käsittelyajankohtana alle 18-vuotias, asia käsitellään suljetuin ovin. Jos tuomioistuntoa lykätään ja nuori täyttää sillä välin 18 vuotta, istuntoa ei pidetä enää suljetuin ovin. Asiankäsittely voidaan pitää suljetuin ovin myös silloin, kun asiassa kuullaan alle 15-vuotiasta tai henkilöä, jolla on rajoitettu toimintakelpoisuus. Vuonna 2016 tuli lakimuutos, jonka mukaan suljetun käsittelyn sovellus laajennettiin rikosasioihin, joissa on kuultavana erityisen suojelun tarpeessa oleva henkilö. Henkilön rikoksen laatu ja henkilökohtaiset olosuhteensa erityisesti huomioiden. Tuomioistuimen on kuitenkin harkittava, voidaanko todistajana tai todistelutarkoituksessa kuulla alle 15-vuotiasta lasta. Jos päädytään kuulemaan lasta, suljetuin ovin käytävä käsittely on tarpeen. Lapseen voi vaikuttaa kielteisesti yleisön läsnäolo. (Jokela 2018, 450-451)

Asianosainen saa valtuuttaa jonkun ajamaan asioitaan oikeudenkäyntiin. Useimmiten se on jokin ulkopuolinen taho, joita on kahdenlaisia, kuten oikeudenkäyntiavustajia tai oikeudenkäyntiasiamiehiä. Oikeudenkäyntiavustaja avustaa oikeudenkäynnissä paikalla olevaa asianosaista. Oikeudenkäyntiasiamies edustaa prosessivaltuutuksen nojalla asianosaista, joka ei ole mukana istunnossa. (Vuorenpää 2009, 20) Mikäli nuori ensikertalainen rikoksentehtyjä on poissa rikosasian käsittelystä, tuomioistuimen on tarkoin harkittava rangaistuksen tuomitsemista poissaolosta huolimatta. Tuomioistuin voi käsitellä rikosasiaa, vaikka vastaaja ei ole

paikalla. Kasvatuksellisin perustein ensikertalaisia nuoria rikosentekijöitä ei yleensä tuomita ilman heidän kuulemistaan. (Jokela 2018, 509) Oikeudenkäymiskaaren 15 luvussa 2§:ssä säädetään, siitä kuka voi toimia oikeudenkäyntiavustajana tai -asiamiehenä. Edellä mainittuja voivat olla asianajaja tai muu oikeustieteen kandidaatintutkinnon suorittanut tehtävään sopiva henkilö. Asiamiehenä tai avustajana voi toimia maallikot vain poikkeustapauksissa, joista on säädetty oikeudenkäymiskaaren 15 luvun 2§:n 3 ja 4 mom. (L1.1.1734/4)

Oikeusavunsaajalla on oikeus maksuttomaan avustajaan. Julkinen oikeusavustaja antaa oikeudellisia neuvoja sekä laatii asiakirjoja asioista, jotka eivät sinänsä kuulu avustettaviin. (Jokela 2018, 132) Vastajaana oleva nuori henkilö tarvitsee yleensä oikeusavustajan, koska hänellä saattaa olla haastetta rikosasiaa koskien hankkia tarvittavaa selvitystä (Jokela 2018, 134-135).

Jos vastaaja eli esitutkinnan puolella rikoksesta epäiltyä alle 18- vuotiasta syytetään vakavasta rikoksesta, on silloin pääkäsittely pidettävä viimeistään 30 päivän kuluessa rikosasian vireilletulosta. Vakavat rikokset tarkoittavat rikoksia, joista saa yli kuutta kuukautta vankeusrangaistusta. Jos asian käsittely perutaan, täytyy järjestää uusi käsittely viimeistään 30 päivän kuluttua edellisestä käsittelypäivästä. Ratkaiseva asia on se, minkä ikäinen vastaaja on rikosasian vireilletulon hetkellä. Mikäli alle 18-vuotias on vangittuna, matkustuskiellossa tai virantoimituksesta pidätettynä, tällöin häntä kohtaan sovelletaan ROL 5 luvun 13§:n 1 mom. olevaa kahden viikon määräaikaa. (Jokela 2018, 371)

Rikosasia käsitellään yleensä käräjäoikeudessa, joka on alioikeustason yleinen tuomioistuin. Käräjäoikeudella on tuomiopiiri eli alue, jossa se käyttää tuomiovaltaa. Tuomiopiiriin kuuluu joko yksi tai useampi paikkakunta. Jokaisella käräjäoikeudella on oma oikeushallinnollinen yksikkönsä, jolla on oma toimipiste eli kanslia. Joillain on myös sivukanslioita toisella paikkakunnalla. Tuomiopiirissä on useampia istuntopaikkoja. (Frände ym. 2017, 239-240) Pääkäsittelyssä istunnon kokoonpano vaihtelee rikosasian laajuuden ja vakavuuden perusteella. Yleisimmin käytettyjä kokoonpanoja ovat istunto yhdellä tuomarilla, istunto lautamieskokoonpanolla tai istunto kolmella tuomarilla. (Lautamies käräjäoikeudessa 2020)

Asianosaiset ovat kaikki he, joiden nimissä käydään oikeutta. Syyttäjä esittää vaatimuksia virkavastuuta käyttäen. Riippuen rikosasiasta, istunnossa saattaa myös olla asianomistaja, joka on rikoksen uhri. Vastaaja tai syytetty on rikoksen tekijä. (Vuorenää 2009, 9-10) Oikeudenkäyntiavustaja on asianosaisen avustaja oikeudenkäynnissä (Vuorenää 2009, 20). Todistaja esittää todisteita, joilla vakuuttaa tuomioistuimien tekemään tietynlaisen ratkaisun rikosasiassa (Vuorenää 2009, 121).

Pääkäsittely etenee seuraavasti ROL 6 luvun 7§:n mukaan. Syyttäjä esittää vaatimuksensa perusteluineen. Mikäli rikosasiassa syytteisiin lukeutuu esimerkiksi varkaus, asianomistaja esittää myös vaatimuksensa perusteluineen. Seuraavaksi rikoksen vastaaja ilmoittaa kantansa vaatimukseen. Tämän jälkeen syyttäjä ja asianomistaja perustelee tarkemmin kantansa. Seuraavaksi kuullaan vastaajan lausunto, mikäli hän haluaa sen tehdä. Todisteluun siirtyessä kuullaan vastaajaa ja mahdollista asianomistajaa. Todistelussa kuullaan myös muita todistajia. Lopuksi asianosaiset antavat loppulausuntonsa perustuen vastaajan syyllisyyteen ja rangaistukseen. (L11.7.1997/689)

Pääkäsittelyn alussa syyttäjä esittää oman sekä asianomistajan yksityisoikeudellisen vaatimuksen, perustellen ne lyhyesti. Yksityisoikeudellinen vaatimus käsittää yleensä rikoksesta aiheutuneen vahingonkorvauksen vaatimuksen. Syyttäjä käyttää haastehakemusta eli syytekirjelmää työvälineenään koko istunnon ajan. Ennen vastaajan lausuntoa asianomistaja esittää itse vaatimuksensa ja hänen tulee kertoa, yhtyykö hän syyttäjän esittämään rangaistusvaatimukseen. Asianomistajalla on myös oikeus esittää poikkeava rangaistusvaatimus. Vaatimusten jälkeen vastaaja kertoo lyhyesti oman kantansa häntä kohtaan ilmoitetuista vaatimuksista. Lyhyen puheenvuoronsa aikana hän joko myöntää tai kiistää syytteessä olevan teon. Tämän lisäksi hän ilmoittaa onko valmis maksamaan asianomistajan korvauksen. Istunnossa vastaajalla ja asianomistajalla saattaa myös olla avustaja, joka käytännössä huolehtii vastaamisesta. (Jokela 2018, 402-403)

Istunnon alkukeskustelun jälkeen käydään asianosaisten asiaesittely, jossa syyttäjä sekä asianomistaja perustelevat tarkemmin kantansa eli kehittelevät vaatimusta. Todistelun vastaanottamiselle ja arvioimiselle on saatava hyvä pohja syyttäjän

syytteen kehittelyllä. Syyttäjä saa kertoa oman kantansa rikosasian tapahtumista sekä sen mitä hän aikoo selvittää todistelulla. (Jokela 2018, 404) Syytteen kehittelyn tulisi olla vapaasti selostettu suullinen esitys, jossa voidaan käyttää apuna aiemmin kertynyttä kirjallista materiaalia. Syyttäjä ei kuitenkaan saa suullisuusperiaatteen mukaan lukea asiaesittelyään suoraan esitutkintapöytäkirjasta. (Vuoren­pää 2009, 184) Vastaajan tunnustamisella on suuri merkitys syytteen kehittelyssä. Jos vastaaja tunnustaa teon, niin kehittelyssä ei tarvitse olla niin seikkaperäinen, kuin verraten kiistettyyn tekoon. Jos rikosasiassa on asianomistaja, hänellä on oikeus täydentää halutessaan syyttäjän tekemää esitystä. Yleensä kuitenkin asianomistajan on aiheellista perustella tarkemmin yksityisoikeudelliset vaatimuksensa. Perusteluvollisuus kuuluu ensisijaisesti syyttäjälle hänen ajamistaan asianomaisen vaatimuksista. Kun vaatimuksia on kehitelty, vastaajalla on tilaisuus lausua vastapuolen perusteluista. Vastaaja saa myös täydentää aikaisempaa lausuntoaan ja oikaista virheitä syyttäjän ja asianomistajan esityksissä. Muutoin päävastuu syytetyn asiaesittelystä kuuluu mahdolliselle syytetyn avustajalle. Avustaja on istunnossa syytetyn puolustaja. Puolustaja voi esittää rikoksen tapahtumasta vaihtoehdoisen näkemyksen sekä tuoda esiin perusteluiden heikkouksia ja ristiriitoja. Mikäli rangaistusvaatimus tai muu vaatimus on kiistetty vastaajan puolelta, vastaajapuolen tulee perustella vastustamisensa yksityiskohtaisemmin (Vuoren­pää 2009, 185). Varsinainen syytetyn todistelutarkoituksessa kuulustelu tapahtuu vasta todistelun vastaanotossa. (Jokela 2018, 405-406)

Alkukeskustelun ja asianosaisten asiaesittelyn jälkeen istunnossa alkaa todistelun vastaanotto. Rikosasiassa vain syyttäjä vastaa todistustaakasta. Käytännössä syyttäjä näyttää syytteen toteen. Vastaajalla ei ole velvollisuutta todistaa syyttömyyttään, mutta ei myöskään voida estää esittämästä näyttöä syyttömyyttään tukien. Vastaajan kiistäessä syyttäjän on pystyttävä todistamaan, ettei se pidä paikkaansa. (Vuoren­pää 2009, 186)

Kaikkia asianosaisia ja todistajia kuullaan pääsääntöisesti suullisesti. Asianomistajaa ja vastaajaa kuullaan todistelutarkoituksessa samalla myös muu todistelu vastaanotetaan. Todistelussa asianosaisia kuullaan ennen muuta suullisesti tehtävää todistelua, koska tällöin estetään vaikutus todistajien ja asiantuntijoiden lau-

sunnoista asianosaisen lausuntaan. Asianosaisista asianomistaja kuulustellaan ensin ja hänen jälkeensä vasta syytettyä, jos asianomistaja on yhtynyt syytteeseen tai hän on itse esittänyt vaatimuksia rikosasiassa. Asianomistajaa voidaan myös kuulla vastaajan jälkeen, jos asianomistajalla ei ole vaatimuksia ja häntä kuullaan todistajan asemassa. Asiantuntija ja todistaja saa olla paikalla istuntosalissa vain hänen kuulemisen ajan, koska todistelun luotettavuus pyritään tällöin turvaamaan. Kuultavan kertomukseen saattaisi muuten vaikuttaa se mitä hän oikeudenkäynnissä kuulee. (Jokela 2018, 406-408)

Lopulta pääkäsittelyssä käydään loppukeskustelu, asianosaiset esittävät suullisesti jokainen oman loppulausuntonsa. Asianosaiset kertovat miten heidän mielestään asia tulisi ratkaista syyllisyyden ja seuraamusten osalta. Ensimmäisenä loppulausuntonsa esittää syyttäjä sen jälkeen asianomistaja ja lopuksi vastaaja. Rikosasiassa syyttäjällä on velvollisuus ottaa huomioon objektiivisuusperiaatteen mukaan loppulausunnossaan vastaajan kannalta edulliset seikat, jos vastaajapuoli ei ole tuonut niitä esiin tuomioistuimelle asian käsittelyssä (Vuorenää 2009, 187). Loppukeskustelun aikana asianosaiset voivat lausua tarvittaessa monta kertaa vastapuolen lausumasta. Puolustuksen mukaan syytetyllä on oikeus lausua viimeiseksi. Loppukeskustelun päätyttyä, tuomioistuin päättää rangaistuksen lajista ja ankaruudesta. Tuomioistuin saa päättää edellä mainituista vapaasti, eikä täten ole sidoksissa syyttäjän esittämiin näkemyksiin asiasta (Vuorenää 2009, 188). Käsitteilyn lopussa asianosaiset saavat vaatia korvausta oikeudenkäyntikuluistaan. (Jokela 2018, 414)

Kirjallista menettelyä ei käytetä alle 18-vuotiaiden nuorten rikosprosessissa, tämä mahdollistaa laajemman oikeudellisen erityiskohtelun. Kirjallisessa menettelyssä ankarin tuomittava rangaistus saa olla enintään yhdeksän kuukautta vankeutta, mutta kirjallisessa menettelyssä saa käsitellä tekoa, josta voidaan tuomita enintään vankeutta kaksi vuotta. (Vuorenää 2009, 189-190). Rikollisen teon tehdessä nuoren on täytynyt olla täysi-ikäinen, eikä asiassa muutoinkaan vaadita pääkäsittelyä, jotta kirjallista menettelyä voidaan käyttää. Kirjallisella menettelyllä pyritään käyttämään yhteiskunnan voimavaroja tarkoituksenmukaisen tavan mukaan (Vuo-

renpää 2009, 189). (Marttunen 2008, 152; (Kirjallinen menettely rikosasioissa 2020)

5.4 Rangaistuksen määrääminen ja täytäntöönpano

Rangaistus katsotaan oikeudelliseksi seuraamukseksi, jonka viranomainen voi määrätä lain mukaan. Lakia rikkovalle tekijälle tuomitaan rangaistus. Rangaistus tarkoittaa kärsimyksen tai vähintäänkin kielteisen kokemuksen aiheuttamista. (Tapani & Tolvanen 2016, 8)

5.4.1 Rangaistuksen määrääminen

Rangaistus on mitattava siten, että sillä on oikeudenmukainen suhde vaarallisuuden ja vahingollisuuteen, teon vaikuttamiin sekä rikoksesta ilmi tulevaan muuhun tekijän syyllisyyteen. Tämä mittaamisen perussäännös on normatiivisena perustana suhteellisuusperiaatteelle, jota voidaan kutsua oikeudenmukaisuusperiaatteen alaperiaatteeksi. Suhteellisuusperiaate määrittää rikoksen ja rangaistuksen välistä suhdetta eli absoluuttinen näkökulma sekä erilaisten rikosten asemaa suhteessa toisiinsa eli relatiivinen näkökulma. (Tapani & Tolvanen 2016, 16-17)

Yhteisen rangaistuksen voi määrätä, jos kyseessä on kaksi tai useampi rikos, joista on tulossa ainoastaan sakkoa. Tuomioistuin tuomitsee yhteisen rangaistuksen. (Tapani & Tolvanen 2016, 34-35) Rangaistusta mitattaessa otetaan huomioon koventamis- ja lieventämisperusteet. Rangaistusta voidaan koventaa muun muassa, jos teko on ollut suunnitelmallinen tai tekijällä on aiempaa rikollisuutta. Piittaamattomuus lain käskyjä ja kieltoja kohtaan vaikuttavat rangaistuksen mittaamisessa. Muista koventamisperusteista on säädetty rikoslaisissa. (Tapani & Tolvanen 2016, 74-75) Lieventämisperusteita on kahdenlaisia. Näitä ovat lieventämisperusteet, jotka vaikuttavat rangaistuksen pituuteen tietyn rangaistusasteikon sisällä. Toiset ovat varsinaisia rangaistuksen lieventämisperusteita. Lievennetyn rangaistusasteikon perusteella voidaan rangaista muun muassa nuorta, joka on tehnyt rikoksen alle 18-vuotiaana. Jos rikollinen teko on jäänyt yritykseksi tai henkilön osallisuus on rikokseen vähäisempi kuin muiden, voidaan rangaistusta lieventää. Muut perusteet ovat kerrottu RL 6 luvussa. (Tapani & Tolvanen 2016, 93-94)

Varsinaisen rangaistuksen lieventämisperusteita ovat muun muassa huomattavan painostuksen, uhan tai muun vastaavan vaikuttaminen toteutuvaan rikolliseen tekkoon. Jos rikoksen tekijä pyrkii edistämään rikoksen selvittämistä, hänen rangaistustaan yleensä lievennetään. Muista varsinaisista lievennysperusteista säädetään RL 6 luvun 6§:ssä. (Tapani & Tolvanen 2016, 100-101)

Tuomioistuin voi päättää tuomitsematta jättämisestä moniin syihin perustuen. Seuraavia perusteita voidaan soveltaa myös nuorten huumausainerikoksiin. Rikoksen on oltava haitallisuudeltaan ja siitä ilmenevään rikoksen tekijän syyllisyyteen nähden vähäinen. Tekijä on ollut alle 18-vuotias teon hetkellä ja teko on siten voitu katsoa johtuen ymmärtämättömyydestä tai harkitsemattomuudesta. Rangaistusta voidaan pitää kohtuuttomana tai tarkoituksettomana, jos otetaan huomioon nuorelle aiheutuvat muut seuraukset eri viranomaisten kanssa. Tuomitsematta jättämiseen voidaan päätyä myös silloin, jos rikos voidaan rinnastaa anteeksiannettavaan tekkoon. Rikos saattaa olla myös sen verran vähäinen, ettei se vaikuta rangaistukseen vakavien rikosten ohella. Näin voi olla silloin, kun määrätään yhteistä rangaistusta. (Tapani & Tolvanen 2016, 180)

Tuomitusta rangaistuksesta tulee vähentää aika, jonka tuomittu on ollut vapautensa menettäneenä eli esimerkiksi kiinniotettuna tai pidätettynä. Vähennys tehdään rangaistuksesta, jonka vuoksi rikoksen tekijä on menettänyt vapautensa. Vähennyksessä sakon kohdalla käytännössä yksi päivä vankeutta vastaa kolmea päiväsakkoa. Nuorisorangaistuksen osalta vähennyksessä yksi vapaudenmenetyspäivä vastaa kahta nuorisorangaistuspäivää. Rikoslain 6 luvussa säädetään säännöksen poikkeamisesta erityisyistä. (Frände 2012, 405-406)

Konfiskaatio eli menettämisseuraamus on rikokseen perustuvan omaisuuden korvaukseton menettäminen valtiolle. Konfiskaatiota on pidetty luonteeltaan turvaamistoimenpiteenä, mutta monesti myös osana rangaistusta. Menettämisseurauksen edellytykset ovat säädetty rikoslain 10 luvun 1§:n mukaan vuoden 2002 voimaan tullessa uudistuksessa. Konfiskaatiota voidaan soveltaa myös teon hetkellä olevaan alle 15-vuotiaaseen ja syyntakeettomaan. Käytännössä, jos alle 15-vuotias on myynyt jotain laitonta tai aiemmin varastettua eteenpäin, niin hän me-

nettää saamansa tuotot valtiolle. Jollei hyödyn määrä ole tiedossa, voidaan määrä arvioida rikoksen laadun, toiminnan laajuuden ja muiden olosuhteiden perusteella. Hyödyn menettämisestä on säädetty rikoslain 10 luvussa 2§:n mukaan, jossa määritellään myös rikoksesta seurannut taloudellinen hyöty. Tapauksissa, joissa rikoksen tuotto on huomattavaa taloudellista hyötyä, voidaan ottaa käyttöön laajennettu hyödyn menettäminen. Laajennetun hyödyn menettämisestä säädetään rikoslain 10 luvun 3§:n mukaan. Menettämisseuraamuksena voi olla myös rikosentekovälineen ja muun omaisuuden menettäminen taloudellisen hyödyn lisäksi. Esineen tai omaisuuden menettämisen sijasta saattaa menettää niiden arvon eli arvokonfiskaatio. (Koskinen 2008, 117-118; L26.10.2001/875)

Rangaistuksen määräämisessä tuomioistuin voi määrätä syytetyn erityiseen mielentilatutkimukseen. Yksi rikosoikeuden keskeisistä lähtökohdista on syyllisyysperiaate. Syyntakeellisuudella tarkoitetaan, että henkilön on täytettävä psyykkisen kypsyyden ja normaaliuden vähimmäisedellytykset. Syyntakeellisuusasteikossa on syyntakeellinen, alentuneesti syyntakeellinen ja syyntakeeton. Syyntakeisuudella tarkoitetaan, että henkilö täyttää rikosvastuun tietyt psyykkiset minimiedellytykset. Syyntakeisuus ratkaistaan rikosentekijän tekohetkellä olevan mielentilan mukaan. Tekijä on syyntakeeton, jos hän ei kykene ymmärtämään tekoaikana mielisairauden, syvän vajaamielisyyden, vakavan mielenterveyden tai tajunnan häiriön vuoksi tekonsa luonnetta tai oikeudenvastaisuutta. Hänen kykynsä säädellä käyttäytymistään voi myös olla merkittävästi heikentynyt. Syyllisyys vaikuttaa olennaisesti tekijän motiiviin ja toisintoimimismahdollisuuteen. Syyntakeetonta henkilöä ei voida tuomita rangaistukseen. Lääkintäviranomaisten päätöksellä henkilö ohjautuu tahdosta riippumattomaan mielisairaanhoidon. Mikäli tekijää ei katsota täysin syyntakeettomaksi kysymyksessä on alentunut syyntakeisuus. (Koskinen 2008, 45-48)

Aiemmin alentuneesti syyntakeeton sai rangaistusasteikon alentamisen, mutta nykyään se on harkinnanvaraista. Alentuneesti syyntakeeton voidaan siis tuomita samoin seuraamuksin kuin syyntakeellinen. Huumausaineen vaikutuksen alaisena oleva on myös syyntakeisuutta alentava tekijä, mutta kriminaalipoliittisista syistä on säädetty, ettei syyntakeellisuutta vähentävää merkitystä anneta itse hankitulle

päihtymistilalle, elleivät syyt ole erityisen painavia. Mikäli henkilö on tietämättään saanut elimistöönsä huumausainetta, voidaan rangaistusasteikkoa alentaa. (Koskinen 2008, 48)

5.4.2 Rangaistuksen täytäntöönpano

Sakkorangaistus on yleisin rikosoikeuden rangaistuksista, niin nuorilla kuin täysikäisillä. Sakko voidaan määrätä rangaistukseksi tuomioistuimen pääkäsitellyssä tai lievempien rikosten kohdalla ja yleisemmin käytetyssä rangaistusmääräysmenettelyssä. (Marttunen 2002, 143) Päiväsakon määrästä säädetään rikoslain 2a luvussa. Päiväsakkojen määrä perustuu rikosten törkeyteen. Käytännössä sisäasiainministeriön poliisiosasto käsikirjasta löytyy rikoskohtaisesti määrättävien päiväsakkojen lukumäärästä. Päiväsakon määrän pitää olla kohtuullinen verrattuna sakotettavan maksukykyyn nähden. (Tapani & Tolvanen 2016, 194-195)

Nuorten yleisin rangaistus on rangaistusmääräysmenettelyssä määrätty sakkorangaistus. Rangaistusmääräysmenettelyssä määrätään sakkorangaistus tai menettämisseuraamus, joka on enintään 1000 euroa. Näiden rangaistusten määräämisen edellytyksenä on, että sovellettavassa rangaistussäännöksessä ei ole säädetty ankarampaa rangaistusta kuin sakkoa tai vankeutta enintään kuusi kuukautta. Sakkorangaistus voidaan määrätä myös laillisesti vahvistetun uhkasakkokiellon rikkomisesta. Rangaistusmääräysmenettely jaetaan kahteen vaiheeseen, rangaistusvaatimuksen antamiseen ja rangaistusmääräyksen antamiseen. Poliisi, tulli tai muu vastaava laissa säädettyä valvontaa suorittava virkamies antaa rangaistusvaatimuksen. Tätä ennen on toimitettava suppea esitutkinta, jossa selvitetään välttämättömät asiat seuraamuksen määräämiseksi. Välttämättömät asiat selvitettyä syyttäjä antaa rangaistusmääräyksen rikkomuksista, joista on odotettavissa yli 20 päiväsakkoa. Asian saadaan käsitellä sakkomenettelyssä, jos epäilty on tunnustanut teon, hyväksyy seuraamuksen ja luopuu oikeudesta asian suullisesta käsitelystä, siten suostuen sakkomenettelylain mukaiseen asian ratkaisuun. Syyttäjä voi antaa rikesakkomääräyksen rangaistusmääräyksen sijaan tai nostaa syytteen rikosasiasta käräjäoikeudessa. (Jokela 2017, 966-967; Tapani & Tolvanen 2016, 202)

Yhdyskuntapalveluksesta tuli yksi osa rangaistusjärjestelmää 1.1.1997. Yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanoa koskeva kokonaisuudistus tuli voimaan 1.5.2015. Rikoslain mukaan rikosentekijä voidaan tuomita ehdottoman sijasta yhdyskuntapalveluun, jos ehdottoman vankeusrangaistuksen pituus on enintään kahdeksan kuukautta. Yhdyskuntapalveluun tuomitseminen vaatii rikosentekijän suostumuksen ja soveltuvuuden. Jos aiempi yhdyskuntapalvelu ei ole onnistunut, yhdyskuntapalvelukseen ei enää välttämättä pääse, jos sen katsotaan olevan epävarma ratkaisu. RISE selvittää soveltuvuus selvityksen avulla edellytykset yhdyskuntapalvelusta suoriutumiseen (Tapani & Tolvanen 2016, 171). Yhdyskuntapalvelu kestää vähintään 14 tuntia ja enintään 240 tuntia. Jokaiselle rikosentekijälle laaditaan rangaistusajansuunnitelma. Yhdyskuntaseuraamukseen tuomittu tekee vapaa-aikanaan yleishyödyllistä työtä. (Tapani & Tolvanen 2016, 160-161; Yhdyskuntapalvelu 2020)

Tuomio voidaan tuomita myös oheisseuraamuksena, jos ehdollista vankeutta ei pidetä liian riittävänä. Oheisseuraamukseen voi kuulua sakko, ja yhdyskuntapalvelu sekä alle 21-vuotiaille rikosentekijöille lisäksi valvonta. Ehdollinen vankeus voi olla riittämätön, joten siihen ohella voidaan tuomita sakkoa tai mikäli ehdollinen on kahdeksan kuukautta, voidaan tällöin oheisseuraamuksena tuomita vähintään 14 tuntia ja enintään 90 tuntia yhdyskuntapalvelua. Nuoren tapauksessa alle 21-vuotiaalle voi tuomita valvonnan lisäksi sakkoa tai yhdyskuntapalvelua ehdollisen vankeuden tehosteeksi. Tapani & Tolvanen 2016, 156-157)

Vuodesta 2005 lukien nuorisorangaistus on ollut käytössä koko Suomessa. Nuorisorangaistuksen soveltaminen on jäänyt tosi vähälle. Esimerkiksi vuonna 2013 nuorisorangaistukseen tuomittiin vain 10 nuorta. Nuorisorangaistus on suunnattu rikollisen teon aikana olleille alle 18-vuotiaille erityisenä rangaistuksena. Nuorisorangaistukseen voidaan tuomita 15-17-vuotias. Seuraamusjärjestelmässä nuorisorangaistus sijoittuu sakon ja ehdottoman vankeuden väliin rinnastuen ankaruudeltaan ehdolliseen vankeuteen. Rikoksia ei siis pysty sovittamaan sakolla, mutta ehdotonta vankeuttakaan ne eivät edellytä. Tuomioistuimen on aina arvioitava nuorisorangaistuksen ja ehdollisen vankeuden valvonnan välistä eroa. Nuorisorangaistuksen tarpeellisuutta miettiessä, on mietittävä nuoren yhteistyövalmiutta,

rikoksen uusimisriskiä, intensiivisten toimenpiteiden tarvetta ja rangaistuksen vaikuttamista. Nuorisorangaistuksen on pyrittävä 2015 vuoden lakiuudistuksen mukaan edistämään nuoren sosiaalista selviytymistä tai uusien rikosten ehkäisyä. Nuorisorangaistuksen sisällöstä on kerrottu yhdyskuntaseuraamuslain 64§:ssä. Nuorille on sosiaalista toimintakykyä edistäviä tehtäviä ja ohjelmia. Näiden ohessa annetaan tukea ja ohjausta. Rangaistus sisältää työelämään perehtymistä, elämänhallinnan ja rangaistuksen suorittamisen tukitoimia. Jos osa rikoksista on tehty alle 18- vuotiaana, voidaan silloin tuomita nuorisorangaistukseen. Nuorisorangaistus kestää vähintään neljä kuukautta ja enintään yhden vuoden. Yksilöllisesti nuoren tarpeet huomioiden räätälöidään seuraamuksen sisältö. Vastuu täytäntöpanon huolehtimisesta on rikosseuraamuslaitoksella. (Tapani & Tolvanen 2016, 172-175; Tapani & Tolvanen 2016, 294)

Lajin valintaa miettiessä ehdollisen ja ehdottoman vankeuden välillä, rikoksen tekijän ensikertalaisuus otetaan muun muassa huomioon sekä millainen on rikoksesta aiheutunut vahinko. Jos henkilö on ensikertalainen, hänet tuomitaan yleensä ehdolliseen vankeuteen ehdottoman sijasta. (Tapani & Tolvanen 2016, 141) Jos ehdollinen vankeusrangaistus katsotaan olevan liian lievä rangaistus, voidaan tuomita lisäksi jokin oheisseuraamus. Oheisseuraamuksia ovat sakko, yhdyskuntapalvelu ja alle 21-vuotiaille rikoksen tekijöille suunnattu valvonta. (Tapani & Tolvanen 2016, 156) Ehdollisen vankeuden valvonnasta on säädetty vuonna 2015 voimaan tulleella lailla yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta (L10.4.2015/400). Kaikille alle 21-vuotiaille rikoksentekijöille on säännös valvonnasta tarvittaessa oheisseuraamuksena ehdollisessa vankeudessa (Koskinen 2008, 114). Arvio valvonnan tarpeesta tehdään seuraamusselvityksen perusteella. Edellytykset valvonnan määräämisestä ovat melkein samat, kuin nuorisorangaistukseen tuomitsemisessa. (Tapani & Tolvanen 2016, 316) Valvonta toimii tuomitun ehdollisen vankeuden tehosteena. Ajallisesti valvonta voi kestää vuoden kolmen kuukauden ajan, jos se katsotaan tarpeelliseksi. Valvonnan tarkoitus on tukea nuoren sosiaalista selviytymistä sekä ehkäistä uusintarikollisuutta. Valvonnasta vastaa rikosseuraamuslaitoksen virkamies. Valvonnassa olevan nuoren täytyy saapua valvontatapaamisiin ja pitää yhteyttä valvojaan. Nuori on valvonnan ohella

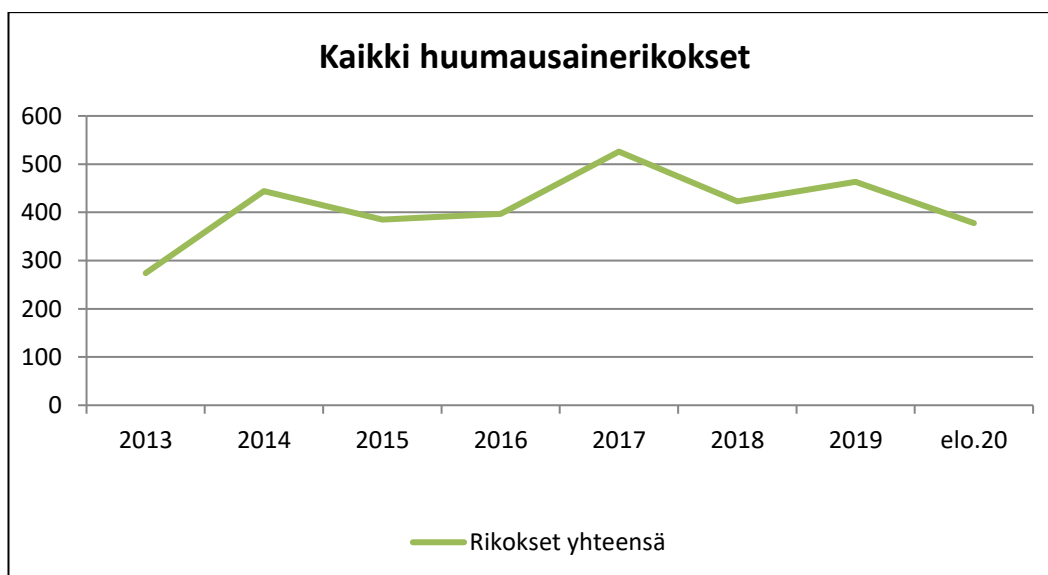
myös päihdekontrollissa, jossa häneltä otetaan verinäyte viimeisimpänä varmistuskeinona päihteettömyydestä. (Frände 2012, 366-367)

Alle 18-vuotiasta ei voida lähtökohtaisesti tuomita ehdottomaan vankeuteen, ellei tähän ole painavat syyt. (Tapani & Tolvanen 153) Rikoksen tehnyt alle 21-vuotias pääsee määräaikaisesta ja elinkautisesta rangaistuksesta ehdonalaiseen vapauteen muita tuomittuja aikaisemmin (Koskinen 2008,114).

6 NUORTEN 15-20 -VUOTIAIDEN HUUMAUSAINERIKOKSET POHJANMAAN POLIISILAITOKSEN ALUEELLA 2013-2020

Tässä luvussa tulen käsittelemään poliisille ilmi tulleita tavanomaisimpia nuorten huumausainerikoksia vuosilta 2013-2020. Tilastoissa ei luonnollisesti tule ilmi aiemmin käsitelty piilorikollisuus. Tilastotutkimuksista olen rajannut pois huumausainerikoksen valmistelun ja edistämisen, koska kyseisiä nimikkeitä sovelletaan erittäin harvoin. Tilastotutkimuksen alueellisena kohteena on Pohjanmaan poliisilaitos, joka käsittää Pohjanmaan, Etelä-Pohjanmaan ja Keski-Pohjanmaan maakunnat. Tilastotutkimukseen olen myös eritellyt kaikki alueen kunnat. Kohdennan tilastojen analysoinnin pääasiassa neljään suurimpaan paikkakuntaan, jossa on kokonaismäärältään eniten huumausainerikoksia.

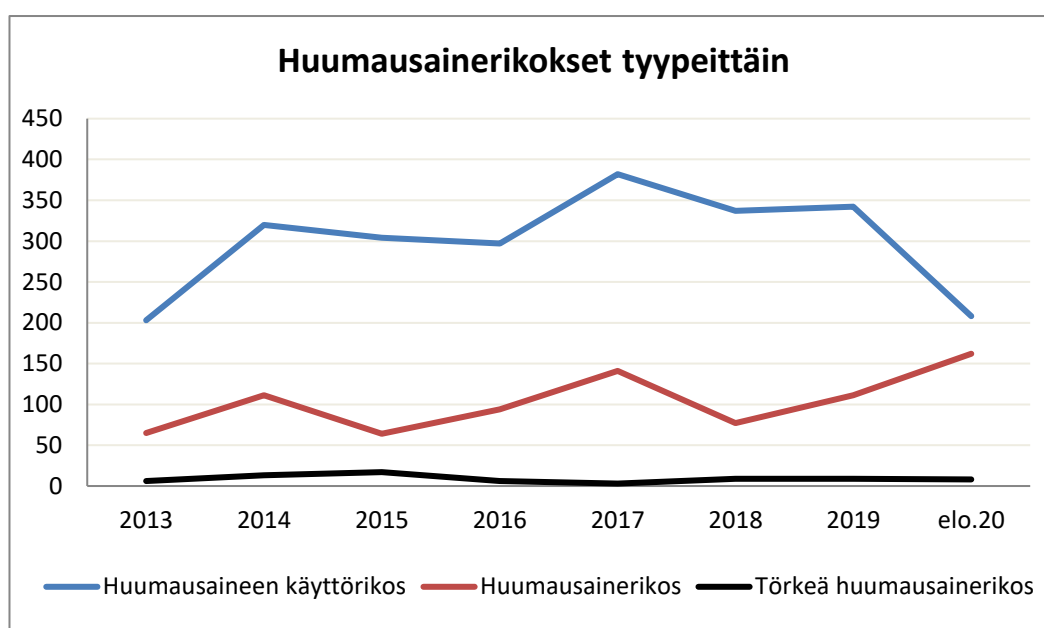
6.1 Tutkimukset ja analysointi (Pohjanmaan poliisilaitoksen alue)

Kuvio 4. Pohjanmaan poliisilaitoksen alueen 15-20-vuotiaiden kaikki huumausainerikokset yhteensä 2013-8/2020 (PolStat 2020).

Pohjanmaan kaikki huumausainerikokset ovat laitettu yllä olevaan kuvioon. Kuvioon on laskettu huumausaineen käyttöririkokset, perusmuotoiset huumausainerikokset ja törkeät huumausainerikokset. Kaikkia huumausainerikoksia on ollut

alimmillaan vuonna 2013 yhteensä 274. Huumausainerikosten määrä nousi vuonna 2014 ollen 444 kappaletta. Vuonna 2015 määrä laski hieman 385 kappaleeseen. Vuonna 2016 huumausainerikosten määrä nousi lievästi ollen 397. Vuonna 2017 huumausainerikosten määrät olivat korkeimmillaan, jolloin niitä oli 526 kappaletta. Vuoteen 2018 rikosten määrät lähtivät laskuun pudoten 423 kappaleeseen. Vuonna 2019 määrät nousivat lievästi 463 kappaleeseen. Vuoden 2020 elokuuhun mennessä rikosten määrä oli 378 kappaletta.

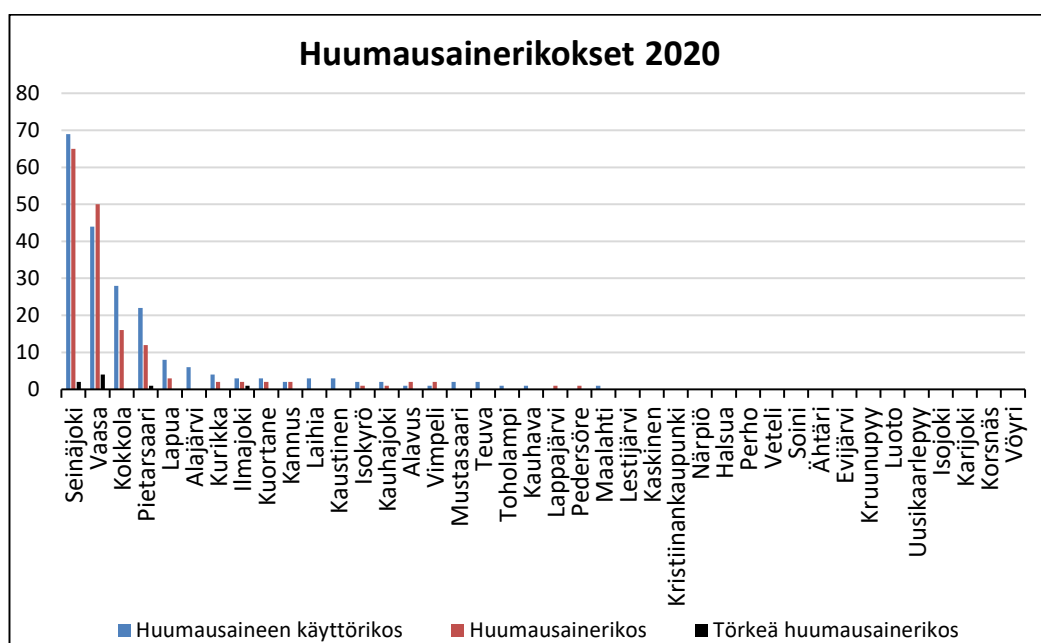

Kuvio 5. Pohjanmaan poliisilaitoksen alueen 15-20-vuotiaiden huumausainerikokset yhteensä tyypeittäin 2013-8/2020 (PolStat 2020).

Kuviossa sininen viiva kuvaa huumausaineen käyttörikosta, punainen viiva perusmuotoista huumausainerikosta ja musta viiva törkeitä huumausainerikoksia. Vuonna 2013 rikoksia oli vähiten. Huumausaineen käyttörikoksia oli koko Pohjanmaan poliisilaitoksen alueella 203 kappaletta. Perusmuotoisia oli 65 ja törkeitä huumausainerikoksia oli 6 kappaletta. Vuonna 2014 huumausainerikokset nousivat etenkin käyttörikokset. Käyttörikoksia oli 320 kappaletta, perusmuotoisia oli 111 ja törkeitä oli 13 kappaletta. Vuonna 2015 määrät laskivat, joista eniten perusmuotoiset rikokset. Käyttörikoksia oli 304 kappaletta, pysyen melko samassa tilanteessa, kuin vuonna 2014. Perusmuotoiset laskivat reilusti ollen 64 kappaletta. Törkeitä rikoksia oli 17. Vuonna 2016 Käyttörikokset laskivat ollen 297 ja Pe-

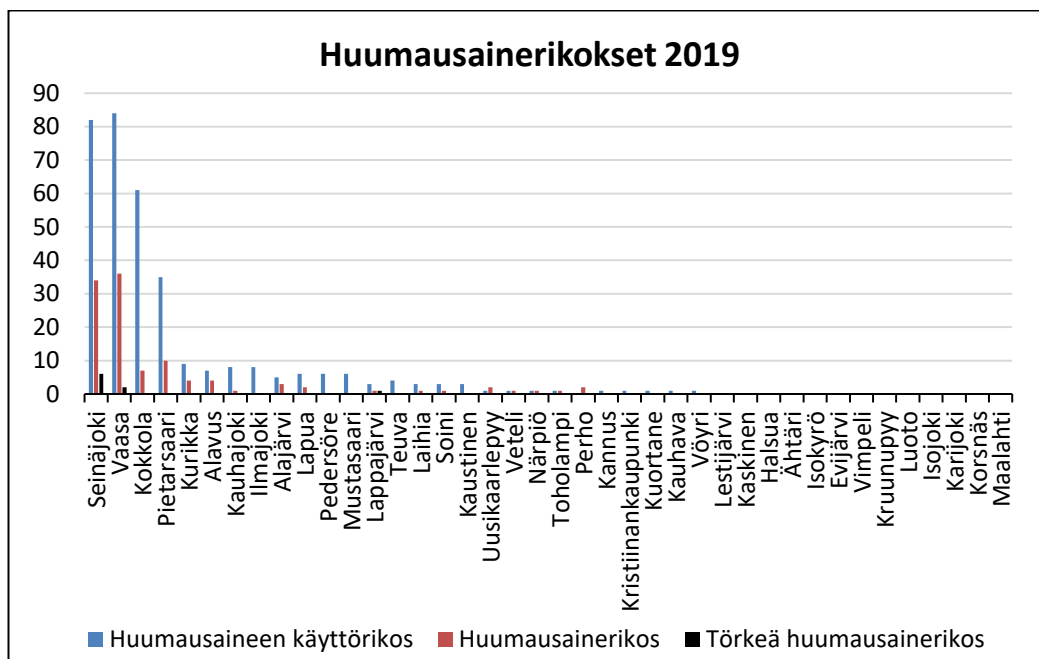

rusmuotoiset lähtivät nousuun uudelleen, nousten 94 kappaleeseen sekä törkeitä rikokset laskivat 6 kappaleeseen. 2017 sekä käyttörikos että perusmuotoinen nousivat rajusti. käyttörikos 382 kappaleeseen ja perusmuotoinen 141 kappaleeseen. Törkeät rikokset laskivat 3 kappaleeseen. Vuonna 2018 rikosten määrät alkoivat laskea paitsi törkeiden rikosten kohdalla. Törkeitä rikoksia oli 9 käyttörikoksia oli 337 kappaletta ja perusmuotoisia oli 77. Vuonna 2019 käyttörikosten määrä nousi lievästi 342 kappaleeseen. Perusmuotoiset nousivat reippaammin 111 kappaleeseen ja törkeitä oli 9. Elokuuhun 2020 mennessä käyttörikoksia oli 208 kappaletta, perusmuotoisia rikoksia oli 162 kappaletta jatkaen nousuaan. Törkeitä huumausainerikoksia oli 8.

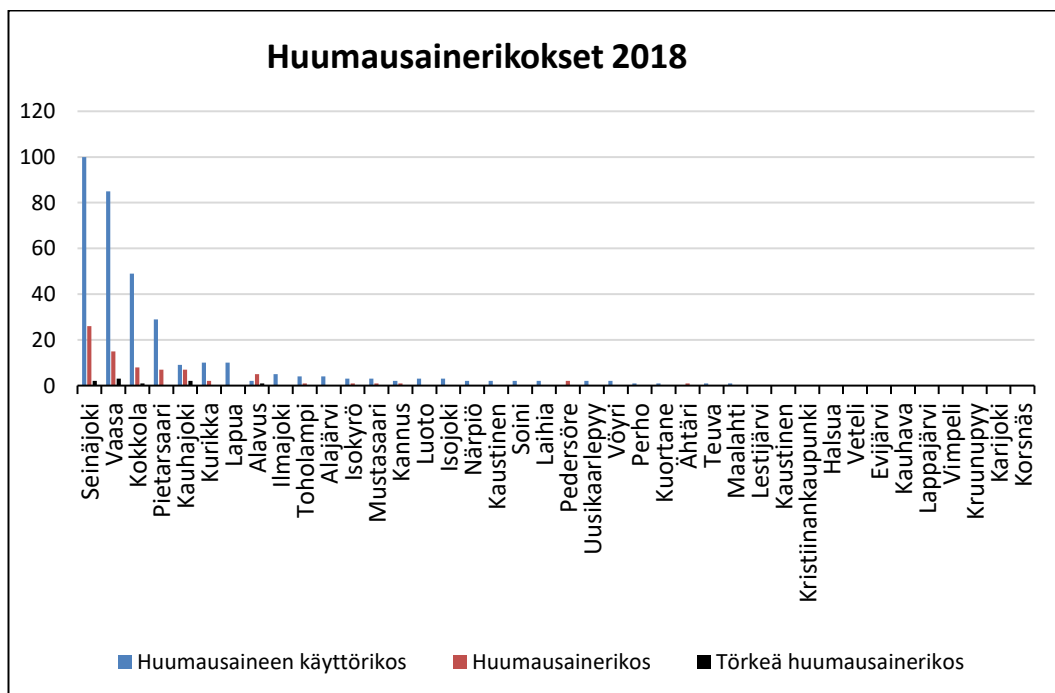
Kuvio 6. Pohjanmaan poliisilaitoksen alueen 15-20-vuotiaiden huumausainerikokset tyypeittäin ja kunnittain 8/2020 asti (PolStat 2020).

Pohjanmaan poliisilaitoksen alueella huumeita liikkuu odotetusti eniten maakuntakeskuksissa ja näiden lisäksi myös Pietarsaareissa. Seinäjoella huumausainerikoksia on eniten. Tätä voi selittää se, että kaupunkiin on helpoimmat kulkuyhteydet junalla Etelä-Suomesta saavuttaessa. Perusmuotoiset huumausainerikokset nousivat elokuuhun mennessä Seinäjoella noin puolella. Vaasassakin nousu oli huomattava, ollen määrältään jo enemmän kuin käyttörikoksia.

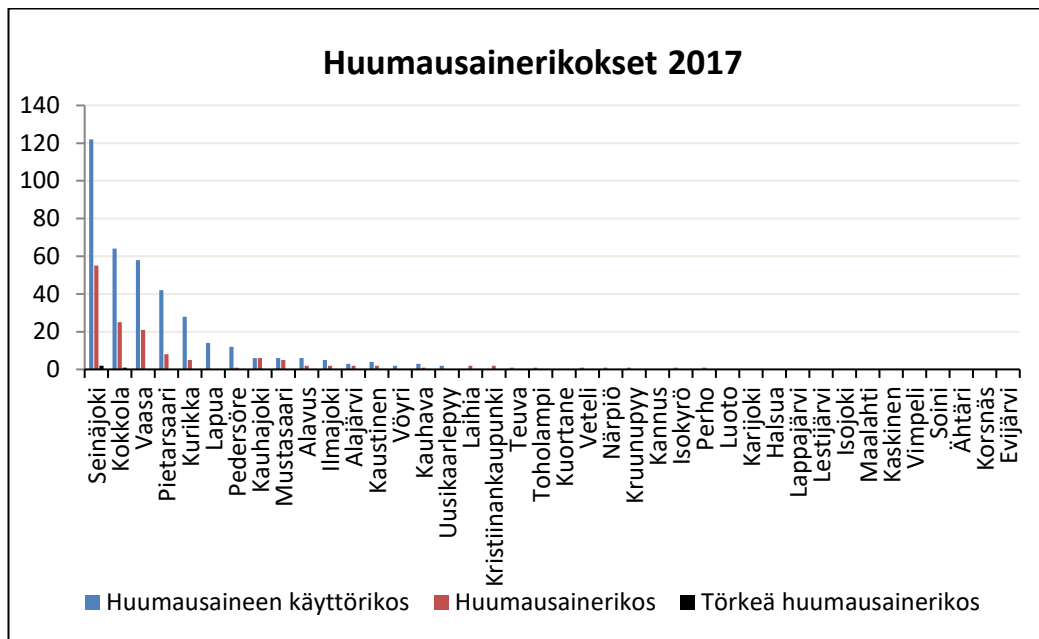
Kuvio 7. Pohjanmaan poliisilaitoksen alueen 15-20-vuotiaiden huumausainerikokset tyypeittäin ja kunnittain 2019 (PolStat 2020).

Maakuntakeskusten osalta sama järjestys on ollut myös vuonna 2019. Vaasassa oli eniten huumausaineen käyttörikoksia sekä perusmuotoisia rikoksia. Seinäjoella taas oli eniten törkeitä rikoksia. Vuonna 2019 perusmuotoisten rikosten määrä nousi huomattavasti Seinäjoella ja Vaasassa. Törkeitä huumausainerikoksia löytyy Seinäjoen ja Vaasan lisäksi myös yksi Lappajärveltä.

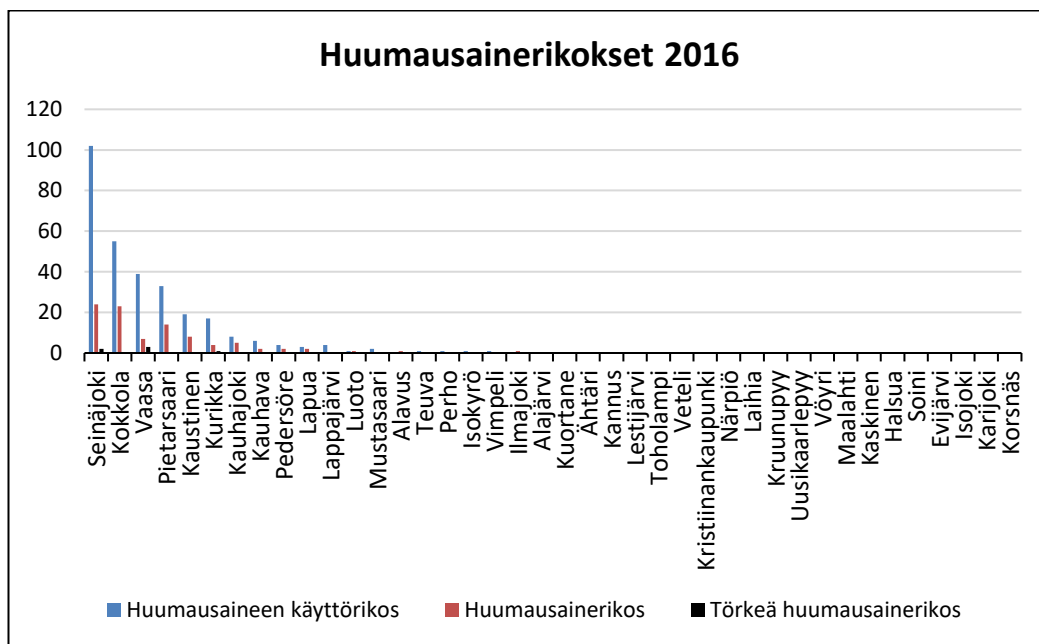
Kuvio 8. Pohjanmaan poliisilaitoksen alueen 15-20-vuotiaiden huumausainerikokset tyypeittäin ja kunnittain 2018 (PolStat 2020).

Vuonna 2018 Käyttör rikoksia oli eniten Seinäjoella ja Vaasassa. Seinäjoella käyttör rikosten määrä kuitenkin väheni edellisvuodesta ja Vaasassa nousi. Perusmuotoisia huumausainerikoksia oli pääasiassa maakuntakeskuksissa. Kokkolassa käyttör rikokset vähenivät. Vaasa nousi rikosten määrässä sijalle kaksi, koska huumausaineen käyttör rikoksia ilmeni reilusti. Pienillä paikkakunnilla alkoi jälleen näkyä yksittäiset huumausainerikokset sitten vuoden 2015. Yksittäisiä törkeitä huumausainerikoksia oli maakuntakeskuksissa, Kauhajoella ja Alavudella.

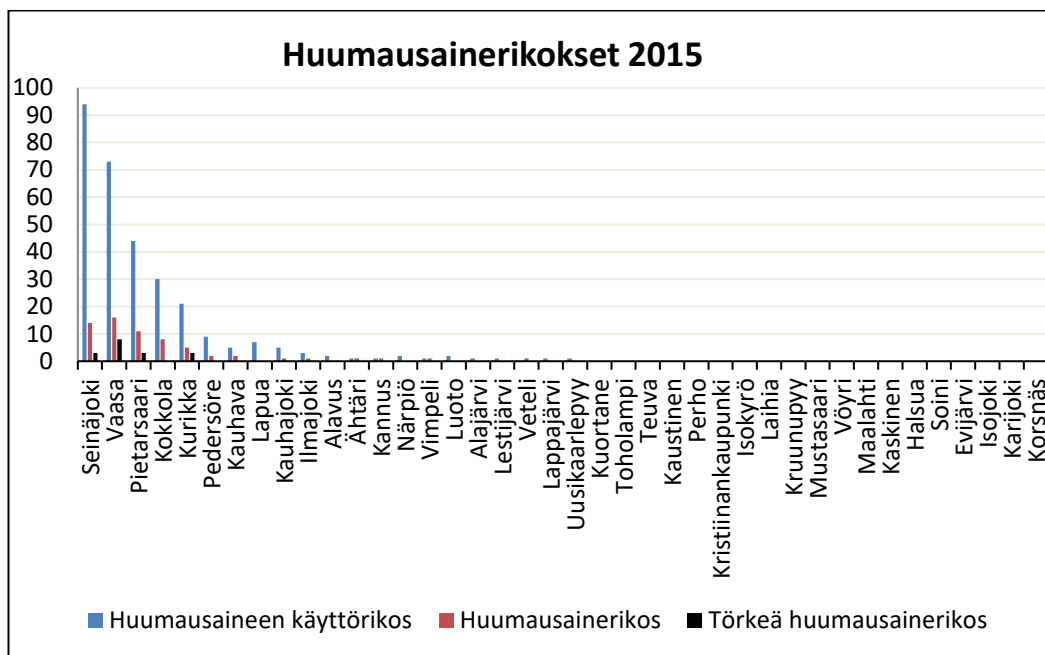
Kuvio 9. Pohjanmaan poliisilaitoksen alueen 15-20-vuotiaiden huumausainerikokset tyyteittäin ja kunnittain 2017 (PolStat 2018)

Vuonna 2017 Seinäjoella oli huomattavan suuri määrä huumausaineen käyttörikoja ja reilusti enemmän perusmuotoisia huumausainerikoksia kuin muilla paikkakunnilla. Pienillä paikkakunnilla alkoi näkyä muutamia yksittäisiä perusmuotoisia huumausainerikoksia. Vuonna 2016 Kaustisilla ilmeni poikkeuksellisesti muun muassa 19 huumausaineen käyttörikosta, jotka laskivat neljään vuonna 2017.

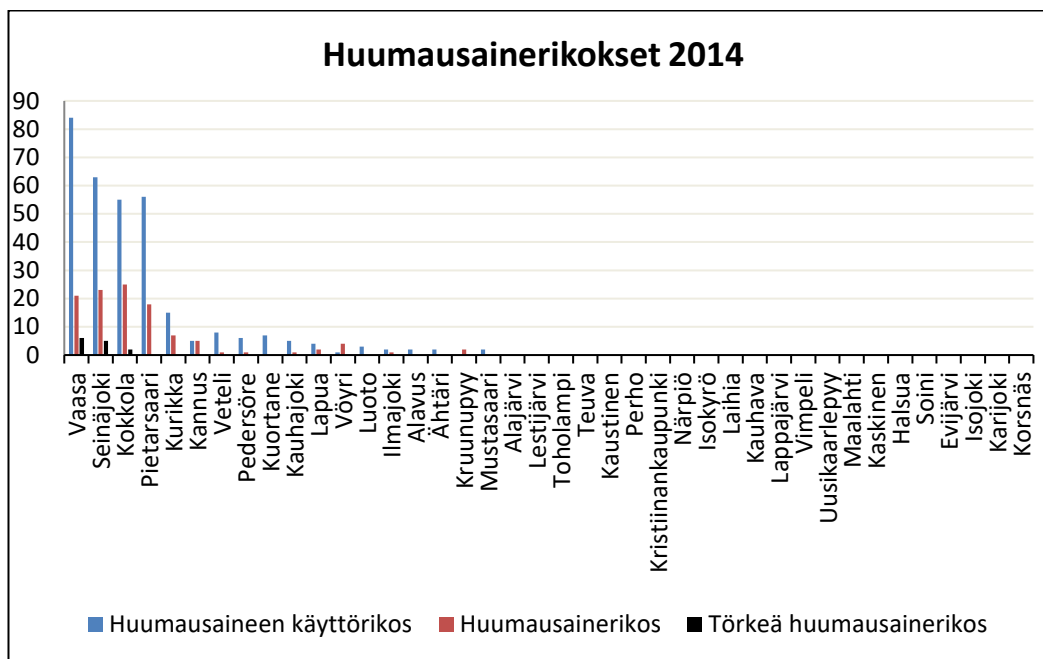
Kuvio 10. Pohjanmaan poliisilaitoksen alueen 15-20-vuotiaiden huumausainerikokset tyypeittäin ja kunnittain 2016 (PolStat 2018).

Vuonna 2016 pienemmillä paikkakunnilla yksittäisiä huumausainerikoksia ei juuri ollut. Törkeät huumausainerikokset vähenivät edellisvuodesta. Muutama tapaus oli enää Vaasassa ja Seinäjoella. Huumausaineen käyttörikoksien osalta Seinäjoki nousi tilastoissa reilusti, myös Kokkolassa rikokset lähtivät reippaasti nousuun. Vaasassa rikokset laskivat huomattavasti ja Pietarsaaressakin rikokset väheni noin kymmenellä tapauksella.

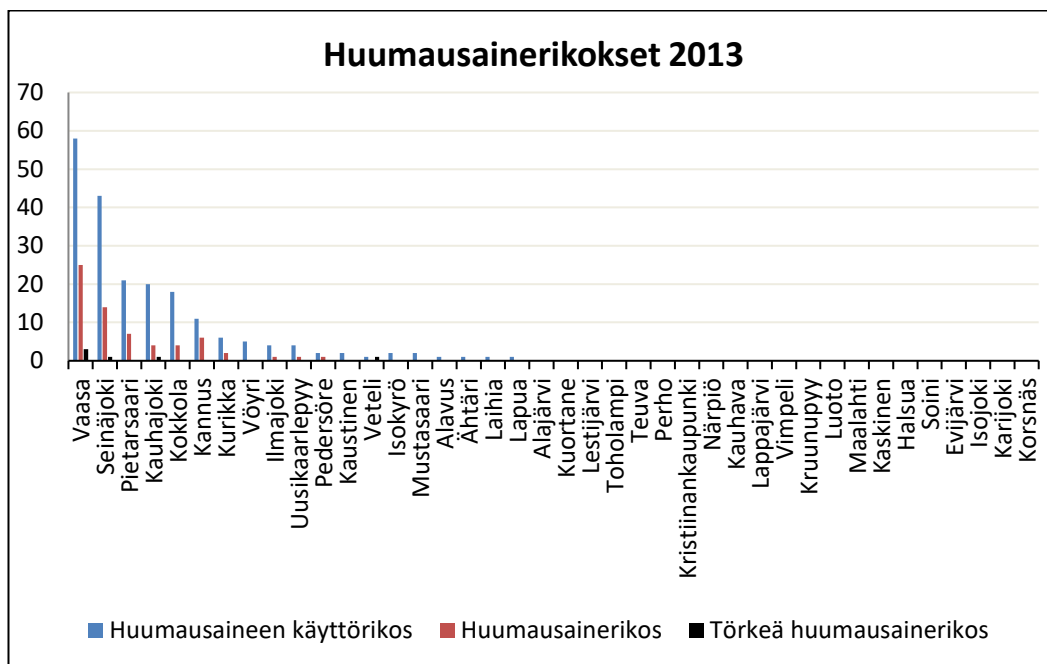
Kuvio 11. Pohjanmaan poliisilaitoksen alueen 15-20-vuotiaiden huumausainerikokset tyypeittäin ja kunnittain 2015 (PolStat 2018).

Seinäjoki nousi vuonna 2015 tilastojen kärkeen huumausainerikosten kokonaismäärässä, Vaasan laskiessa toiselle sijalle. Perusmuotoiset huumausainerikokset lähtivät laskuun edellisvuodesta. Vastaavasti törkeät huumausainerikokset nousivat huippuunsa ja eniten niitä oli tuolloin Vaasassa. Pietarsaareissa rikosten määrä nousi hieman, kun Kokkolassa käyttörikosten määrä laski puolella.

Kuvio 12. Pohjanmaan poliisilaitoksen alueen 15-20-vuotiaiden huumausainerikokset tyypeittäin ja kunnittain 2014 (PolStat 2018).

Huumausaineen käyttörikokset ja perusmuotoiset huumausainerikokset nousivat huomattavasti vuodesta 2013 vuoteen 2014 Kokkolassa ja Pietarsaaressa. Perusmuotoiset huumausainerikokset laskivat hieman Vaasassa ja vastaavasti nousivat Seinäjoella, Kokkolassa ja Pietarsaaressa. Törkeiden huumausainerikosten määrät alkoivat nousta maakuntakeskuksissa.

Kuvio 13. Pohjanmaan poliisilaitoksen alueen 15-20-vuotiaiden huumausainerikokset tyypeittäin ja kunnittain 2013 (PolStat 2018).

Vuonna 2013 huumausainerikoksia oli vielä kokonaisuudessaan vähän verrattuna muihin vuosiin. Huumausaineen käyttörikoksia oli huomattavasti enemmän Vaasassa ja Seinäjoella, verraten muihin paikkakuntiin. Perusmuotoisia huumausainerikoksia oli eniten Vaasassa ja Seinäjoella, mutta niitä oli myös Kokkolan seudulla. Törkeitä huumausainerikoksia oli maakuntakeskusten lisäksi Vetelissä ja Kauhajoella.

7 JOHDANTOPÄÄTÖKSET

Tutkimustulokset perustuvat Pohjanmaan poliisin tilastotietoihin. Tilastoista voi päätellä, että huumausainerikokset ovat olleet tasaisessa nousussa tutkimuksessa kohdistuneen ajankohdan aikana. Huumausainerikokset olivat alimmillaan vuonna 2013 ja korkeimmillaan vuonna 2017. Huumausainerikosten suuri määrä vuonna 2017 saattaa selittyä sillä, että viranomaiset kohdistivat toimiaan huumevalvontaan. Huumevalvonnan tehostuessa, tehostettiin myös rikosten ennaltaehkäisyä. Tästä hyvä esimerkki on ankkuritoiminta

Rikosprosessissa nuoria ei haluta ensisijaisesti lähteä rankaisemaan vaan tarjota tukea rikoksen ennalta ehkäisyssä. Ankkuritoiminnan tavoitteena on tarjota nuorille moniammatillista tukea. Ikään kuin monen viraston palvelut yhdeltä luukulta. Moniammatillisessa ryhmässä pystytään paremmin selvittämään nuoren kokonais-tilanne.

Tutkimuksen mukaan nuorten rikollisuuteen saattaa vaikuttaa osin rajojen kokeilu ja toisaalta heidän sosiaalinen tilanteensa. Nuorten yleisimmät huumausainerikokset ovat selkeästi huumausaineen käyttörikokset ja perusmuotoiset huumausainerikokset ovat selvässä nousussa. Törkeät huumausainerikokset ovat hyvin harvinaisia.

Nuoret pyritään ensin saamaan pois rikosprosessista, puuttamalla niihin ajoissa. Yleisimmin nuoret saavat rangaistusmääräysmenettelyssä sakkorangaistuksen huumausaineen käyttörikoksesta.

LÄHTEET

Kokaiini 2020. A-klinikkasäätiö. Viitattu 1.11.2020.
<https://paihdelinkki.fi/fi/tietopankki/pikatieto/kokaiini>

LSD 2020. A-klinikkasäätiö. Viitattu 1.11.2020.
<https://nuortenlinkki.fi/tietopiste/pikatieto/lsd>

Ankkuritoiminta. 2020. Ankkuri. Viitattu 9.10.2020.
<https://ankkuritoiminta.fi/toiminta>

Ankkuritoiminnan käsikirja. 2019. Sisäministeriö. Viitattu 14.10.2020.
https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/161483/SM_16_19_Ankkuritoiminnan_kasikirja.pdf?sequence=4&isAllowed=y

EU:n Huumevirasto. Euroopan huumauseraportti 2020: Suuntaukset ja kehitys. Viitattu 5.10.2020.
https://www.emcdda.europa.eu/system/files/publications/13236/TDAT20001ENN_web.pdf

Frände, D. 2012. Yleinen rikosoikeus. 2. uud. painos. Helsinki. Edita Publishing Oy.

Frände, D., Helenius, D., Hietanen-Kunwald, P., Hupli, T., Koulu, R., Lappalainen, J., Lindfors, H., Niemi, J., Rautio, J., Saranpää, T., Turunen, S., Virolainen, J. & Vuorenperä, M. 2017. Prosessioikeus. 5. uud. painos. Helsinki. Talentum Media Oy.

Frände, D., Matikkala, J., Tapani, J., Tolvanen, M., Viljanen, P. & Wahlberg, M. 2018. Keskeiset rikokset. 4. uud. laitos. Helsinki. Edita Publishing Oy.

HE 327/2014. 2014. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi huumauserikolain ja rikoslain muuttamisesta. Viitattu 14.12.2018. <https://www.edilex.fi/he/20140327>

Helsingin hovioikeuspiirin laatuhanke. 2006. Huumauserikosten rangaistus-suositus. Viitattu 6.10.2020.
https://oikeus.fi/hovioikeudet/helsinginhovioikeus/material/attachments/oikeus_hovioikeudet_helsinginhovioikeus/karajaoikeuspainotteistenlaatuhankkeidenraportit/2006/a8b7kA29f/Huumauserikosten_rangaistussuositus_Huum.....pdf

Honkatukia, P. & Kivivuori, J. 2006. Nuorisoriikollisuus. Helsinki. Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos.

Huhta, M. 2020. Huumeita myydään helpoissa paikoissa. Ilkka-Pohjalainen. 205, 1, 4.

Ilkka-Pohjalainen. 2014. Huumeet tekivät pesän ammattikouluun. Viitattu 7.10.2020. <https://ilkkapohjalainen.fi/mielipide/paakirjoitus/huumeet-tekivat-pesan-ammattikouluun-1.1557298>

Jokela, A. 2018. Rikosprosessioikeus. 5. uud. painos. Alma Talent Oy.

Ketonen, Y. 2015. Toimittajan saatesanat. Teoksessa Huumepoliisin jalanjäljissä, 9-11. Toimittanut Ketonen Yrjö. Helsinki. IH-Kustannus Oy.

Ketonen, Y. 2015. Huumausainepolitiikasta Suomessa vuonna 2012. Teoksessa Huumepoliisin jalanjäljissä, 12-13. Toimittanut Ketonen Yrjö. Helsinki. IH-Kustannus Oy.

Ketonen, Y. 2015. Muuntohuumeet ajanilmiönä kulkee poliisin edellä. Teoksessa Huumepoliisin jalanjäljissä, 14-17. Toimittanut Ketonen Yrjö. Helsinki. IH-Kustannus Oy.

Kirjallinen menettely rikosasioissa. 2020. Poliisin verkkosivut. Viitattu 28.10.2020. https://www.poliisi.fi/rikokset/kirjallinen_menettely_rikosasioissa

Kiuru, S. & Malinen, J. 2016. Toimintamalli: huume-epäily koulussa. Jyväskylän yliopisto. Viitattu 13.10.2020. <https://peda.net/rauma/koulut/uotilanrinne/hkl>

Kivivuori, J. 2013. Rikollisuuden syyt. 2. uud. painos. Helsinki. Kustannusosakeyhtiö Nemo.

Koskinen, P. 2008. Rikosoikeuden perusteet. Helsinki. Helsingin yliopiston oikeustieteellisen tiedekunnan julkaisut.

Kurki-Suonio, O. 2009. Näin kotien kannabisviljelmät paljastuvat. Uusi Suomi. Viitattu 8.10.2020. <https://www.uusisuomi.fi/uutiset/nain-kotien-kannabisviljelmät-paljastuvat/335ae291-dfde-3be9-8804-685c68bf78d6>

L 22.7.2011/805. Esitutkintalaki. Finlex. Viitattu 9.10.2020. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2011/20110805>

L 30.5.2008/373. Huumausainelaki. Finlex. Viitattu 13.10.2018. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2008/20080373>

L 31.5.1940/262. Laki nuorista rikoksentekeijöistä. Finlex. Viitattu 22.9.2020. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/1940/19400262>

L 24.6.2010/633. Laki nuoren rikoksesta epäillyn tilanteen selvittämisestä. Finlex. Viitattu 26.10.2020. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2010/20100633>

L 11.7.1997/689. Laki oikeudenkäynnistä rikosasioissa. Finlex. Viitattu 27.10.2020. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1997/19970689>

L 10.4.2015/400. Laki yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta. Finlex. Viitattu 30.10.2020. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2015/20150400>

L 13.4.2007/417. Lastensuojelulaki. Finlex. Viitattu 13.10.2020.
<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417>

L 1.1.1734/4. Oikeudenkäymiskaari. Finlex. Viitattu 30.10.2020.
<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1734/17340004000>

L 22.7.2011/806. Pakkokeinolaki. Finlex. Viitattu 14.10.2020.
<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2011/20110806>

L 19.12.1889/39. Rikoslaki. Finlex. Viitattu 15.8.2018.
<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1889/18890039001>

L 23.9.2005/767. Vankeuslaki. Finlex. Viitattu 19.10.2020.
<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2005/20050767>

Lastensuojelun käsikirja. 2020. Terveystieteiden tutkimuskeskus. Viitattu 9.10.2020. <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/huostaanotto/moniammatillinen-yhteistyö-huostaanoton-nakokulmasta>

Lautamies käräjäoikeudessa. 2020. Oikeusministeriö. Viitattu 28.10.2020.
<https://oikeus.fi/fi/index/esitteet/karajaoikeudenlautamies/lautamieskarajaoikeudessa.html>

Marttunen, M. 2008. Nuorisorikosoikeus. Helsinki. Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos.

Marttunen, M. 2002. Nuorisoprosessi. Helsinki. Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos.

Muurman, T. & Kaartinen, K. 2014. Nuoret rikoksenteijät esitutkinnassa. Haaste-lehti 4/2014. Viitattu 5.12.2018.
<https://www.haaste.om.fi/fi/index/lehtiarkisto/haaste42014/nuoretrikoksenteijatesitutkinnassa.html>

Nurminen, A. 2018. Yläkoululaiset kärehtivät kovista huumeista välitunnilla- Turussa huoli ekstaasin leviämisestä. Turun Sanomat. Viitattu 7.10.2020.
<https://www.ts.fi/uutiset/paikalliset/4142104/Ylakoululaiset+karahitivat+kovista+huumeista+valitunnilla++Turussa+huoli+ekstaasin+leviamisesta>

Oikeus. 2018. Nuori rikoksenteijä. Viitattu 18.9.2018.
<https://oikeus.fi/tuomioistuimet/karajaoikeudet/fi/index/rikosasiat/nuoririkoksenteija.html>

Partanen, J. 2002. Huumeet maailmalla ja Suomessa. Teoksessa Huumeiden käyttäjä hyvinvointivaltiossa, 13-37. Toimittanut Olavi Kaukonen ja Pekka Hakkarainen. Helsinki. Glaudeamus.

Pohjanmaan Poliisin toimintakertomus. 2018. Pohjanmaan Poliisi. Viitattu 9.10.2020.
https://www.poliisi.fi/instancedata/prime_product_julkaisu/intermin/embeds/polii

[siwwwstructu-re/78970 Pohjanmaan poliisilaitoksen toimintakertomus 2018.pdf?64dead49e1f0d788](https://www.structu-re/78970_Pohjanmaan_poliisilaitoksen_toimintakertomus_2018.pdf?64dead49e1f0d788)

Poliisi, 2020. Suppea tutkinta ja sakkomenettely. Viitattu 27.10.2020. [https://www.poliisi.fi/rikoksen esitutkinta/suppea esitutkinta](https://www.poliisi.fi/rikoksen_esitutkinta/suppea_esitutkinta)

Poliisi, 2018. Rikosilmoitus. Viitattu 5.12.2018. <https://www.poliisi.fi/rikokset/rikosilmoitus>

Poliisihallitus, 2019. Koulujen päättymisviikonlopun päihdevalvonnassa sekä hävitetyn alkoholin että lastensuojeluilmoitusten määrät pysyivät viime vuoden tasolla. Viitattu 7.10.2020. [https://www.poliisi.fi/poliisihallitus/tiedotteet/1/0/koulujen paattymisviikonlopun paihdevalvonnassa seka havitetyn alkoholin etta lastensuojeluilmoitusten marat pysyivat viime vuoden tasolla_81028](https://www.poliisi.fi/poliisihallitus/tiedotteet/1/0/koulujen_paattymisviikonlopun_paihdevalvonnassa_seka_havitetyn_alkoholin_etta_lastensuojeluilmoitusten_marat_pysyivat_viime_vuoden_tasolla_81028)

Poliisin tulostietojärjestelmä PolStat, 2020 Viitattu 1.10.2020

Poliisin tulostietojärjestelmä PolStat, 2018 Viitattu 22.8.2018

Rautanen, P. 2020. Poliisi kirjasi 40 huumausainerikosta viikonloppuna Seinäjoella. Ylen verkkosivut. Viitattu 7.10.2020. <https://yle.fi/uutiset/3-11542962>

Seppä, K., Aalto, M., Alho, H. & Kiianmaa, K. 2012. Huume- ja lääkeriippuvuudet. Helsinki. Kustannus Oy Duodecim.

Seppänen, T. 2018. Entistä vahvempaa kannabista viljellään ammattimaisesti Suomessa – KRP: Kannabiskontteja on löydetty jo kaksi. Ylen verkkosivut. Viitattu 8.10.2020. <https://yle.fi/uutiset/3-10357326>

Siro, J. 2017. Huumausainerikokset. Helsinki. Edita Publishing Oy.

Sosiaali- ja terveysministeriö, Huume poliittinen koordinaatioryhmä. Viitattu 14.11.2018. <https://stm.fi/hanke/-/hankesivu/hanke?tunnus=STM091%3A00%2F2015>

Sosiaali- ja terveysministeriö, 2016. Suomen huumausainepolitiikan peruslinja pysyy ennallaan. Viitattu 15.11.2018. https://stm.fi/artikkeli/-/asset_publisher/suomen-huumausainepolitiikan-peruslinja-pysyy-ennallaan

Syyttäjälaitos, 2020. Syyteharkinta. Viitattu 1.10.2020. <https://syyttajalaitos.fi/syyteharkinta>

Tammi, T. 2015. Huume poliisin perustamisesta ja alkuvuosien toiminnasta. Teoksessa Huume poliisin jalanjäljissä, 21-24. Toimittanut Ketonen Yrjö. Helsinki. IH-Kustannus Oy.

Tammi, T. 2002. Onko Suomen huume poliitikka muuttunut?. Teoksessa Huumeidenkäyttäjä hyvinvointivaltiossa, 252-270.

Toimittanut Olavi Kaukonen ja Pekka Hakkarainen. Helsinki. Glaudeamus.

Tapani, J. & Tolvanen, M. 2016. Rikosoikeus: rangaistuksen määrääminen ja täytäntöönpano. 3. uud. painos. Helsinki. Talentum Media Oy.

Terveyden ja hyvinvoinninlaitos 2020. Vaikuttavaa päihdekasvatusta. Viitattu 20.10.2020. <https://thl.fi/fi/web/alkoholi-tupakka-ja-riippuvuudet/ehkaiseva-paihdeytyo/paihdekasvatus-ja-valistus/vaikuttaako-paihdevalistus->

Tieteen termipankki 2020. Oikeustiede: syyttömyysolettama rikosprosessioikeudessa. Viitattu 31.10.2020. https://tieteentermipankki.fi/wiki/Oikeustiede:syytt%C3%B6myysolettama_rikosprosessioikeudessa

Tolvanen, M. & Kukkonen, R. 2011. Esitutkinta- ja pakkokeino-oikeuden perusteet. Helsinki. Talentum Media Oy.

Valtakunnansyyttäjänvirasto 2018. Seuraamuksen määrääminen huumausaineen käyttörikoksesta. Viitattu 6.10.2020. <https://www.vksv.fi/material/attachments/valtakunnansyyttajanvirasto/vksvliitetiedostot/vksnyleisetohjeet/Gi2b5YPJ1/7-31-17YleinenOhjeLiitteineen.pdf>

Vuorenpää, M. 2009. Prosessioikeuden perusteet. Helsinki. Talentum Media Oy.

Yhdyskuntapalvelu 2020. Rikosseuraamuslaitos. Viitattu 1.11.2020. <https://www.rikosseuraamus.fi/fi/index/seuraamukset/yhdyskuntaseuraamukset/yhdyskuntapalvelu.html>